

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

I. ÉVFOLYAM

10. SZÁM

FOLYÓIRATA

BUDAPEST, 1937.

DECEMBER

SZERKESZTŐSÉG,
hová a lap szellemi részét illető
minden közlemény küldendő:

Budapest,
I. ker., Menkina János-u. 8/b.
II. em. 3.

Kéziratokat nem adunk vissza.

SZERKESZTI:

MOLNÁR OSZKÁR

Tagsági v. előfizetési díj évenként 8 P
Az egyesülettel és a lappal kapcsola-
tos minden befizetés 48.627. sz. csekk-
lapon történhet. (A csekkszámja tulaj-
donosa: Tanítóképző-intézeti Tanárok
Országos Egyesülete). Reklamációk
Pócsa József pénztáros címére Bpest
VI., Munkácsy M.-u. 26. küldendők
HIRDETÉSEK MEGEGYEZÉS SZERINT

Az iskola hivatása a nyelvművelés szolgálatában.

A nemzet nyelvében él és csak addig él, amíg féltő gonddal
őrzi nyelvét.

Ha Kazinczy Ferenc és kortársai nem aratnak diadalt nyelv-
újításukkal, ha Szarvas Gábor és barátai nem rázzák fel közömbös-
ségükből a magyar írókat, nyelvünk és stílusunk ma is a régi nehéz-
kes, tisztulatlan, szegényes szokincsű nyelv és stílus volna. Korunk
írói keveset törődnek a nyelvi kérdésekkel, nyelvtudásaink inkább
csak szaktudományuk elmélyítésével foglalkoznak. Kíváncsú, hogy
új szellemi csoport sorakozzék azok mellé az eddig elég gyérszámú
nyelvújítók és nyelvőrzők mellé, akik már eddig is sokat használ-
tak nyelvünknek eredményes munkájukkal.

Miben különbözik mozgalmunk akár Kazinczy Ferenc nyelvújí-
tásától, akár Szarvas Gábor nyelvőrzésétől? Abban, hogy megtart-
juk mind a két mozgalom előnyeit, de óvakodunk a túlzás hátrá-
nyaitól. Látjuk, miben tévedtek elődeink, hasznunkra fordítjuk, ami
helyes volt törekvéseikben. Nyelvújítók vagyunk, mint másfélszá-
zaddal ezelőtt Kazinczy Ferencék, nyelvőrzők vagyunk, mint néhány
emberöltővel ezelőtt Szarvas Gáborék. Egyesítjük a két irányt, új
ágakat oltunk a nyelv fáján, lenyessük a vad hajtásokat.

A Magyar Tudományos Akadémia a közvélemény kérésére szavá-
nak tett eleget, amikor 1931-ben megalakította Nyelvművelő
Bizottságát és 1932-ben megindította a *Magyarosan* című
folyóiratát. Ennek példányai százával járnak az ország minden tá-
jára, s bejutottak a legtöbb magyar iskolába. Lelkes kartársaink a
tanulókkal is megismertetik tanulságosabb cikkeit, s a gyermekeken
keresztül eljuttatják a nyelvtisztító gondolatokat a magyar szellemű
családok életébe.

A jövő nemzedéket egyedül az iskola segítségével alakíthatjuk
át a nyelv áhitatos szolgálatára. Minden tanár — ha van lelkében
tetterő — álljon a magyar nyelvtisztaság gondolata és a magyar
stílusjavítás eszméje mellé.

Nyelvi tanácsadás dolgában Radó Antal és Tolnai Vilmos magyarító szótárai, Dengl János összefoglaló munkája, a Pesti Hírlap *Nyelvőre* a legjobb segédeszközök. Stílus dolgában sűrűssük a rövid és világos mondatokat, s ha mégis rászorulunk az összetett mondatokra, lehetőleg küszöböljük ki az „aki, amely” sűrű használatát.

Mit tehetünk nyelvünkért? Ha leleményesek vagyunk, s nem közömbös csüggedők: sokat, mindent. Az órák alatt és az írásbeli dolgozatokban irtsuk az idegen szavakat és a bonyolult mondatösszevetéseket. Az ifjúsági körök mellé alakítsunk külön társaságokat a nyelv védelmére. A szülői értekezletek tárgysorozatában legyen ott a nyelvhelyesség ügye. Olvassuk és tárgyaljuk a *Magyarosan*-t.

Befejezésül néhány idézetet:

„A nyelv a tudósnak ereklje, az írónak hangszer, a hírlapírónak fegyver. Vajjon nem közös érdekünk-e, hogy ez az ereklje minél tisztább, ez a hangszer minél zengőbb, ez a fegyver minél fényesebb és élesebb legyen? De nemcsak szerszámunk közös, az a veszély is közös, amely fenyeget bennünket. Olyan zagyva nyelvnek, amelynek szókinccse idegen szavaktól tarkáll, mondatfűzése pedig napról-napra satnyul, csak kevés tartóereje van. Azok, akik ilyen nyelven beszélnek, máról-holnapra átnyergethetnek egy másikra. Ha magyarok akarunk maradni, ragaszkodnunk kell nyelvünk helyességéhez és tisztaságához.” (*Kosztolányi Dezső*.)

„A nyugati művelt nemzetek felfogása szerint nem az a fokmérője a műveltségnek, hogy hány idegen nyelvben van kisebb vagy nagyobb jártasságunk, hanem igazán művelt ember csak az, aki jól és szépen tud anyanyelvén beszélni és írni. Egy ma is élő jeles amerikai tudós — Butler, a newyorki Columbia-Egyetem és a Carnegie-Alapítvány elnöke — őt jellemző jegyét állapítja meg a műveltségnek, s ezek között első helyre teszi az anyanyelvnek helyes és szabatos használatát.” (*Nagy József Béla*.)

„A művelt ember Magyarországon az, aki jól tud és jól ír magyarul. Aki tíz más nyelvet tud és nem tud szabatosan magyarul, az Magyarország számára hiányos műveltségű ember. A német és szláv veszedelem közé szorítva nekünk csak egy menedékünk van: a magyarságunk, ami egyenlő a mi magyar nyelvünkkel. Tehát mindent a világon — minden egyéb, ha még oly fontos érdek is — a nyelv érdekének kell alája rendelnünk.” (*Rákosi Jenő*.)

„Szomorúan ismételhethők a szomorú megállapítást: nem tudunk magyarul. Még szomorúbban mondhatnók, hogy nem is igyekszünk tudni, sőt az idegen nyelvek habzsolása miatt nem is tudhatunk. E tekintetben rajtunk ül a kis nemzetek átka. A magunk nyelve számunkra nem olyan nemzeti, sőt becsületbeli ügy, mint a franciáknak a magu nyelve. A magyar nyelv kelletlenül elhanyagoltabb. Annál sürgősebb kötelességünk hozzáértő szeretettel tisztogatni árságunk legnagyobb kincsét.” (*Sajó Sándor*.)

„Nyelvünknek legfőbb baja az idegen hatás befogadására való nagy készségünk. Nem szavak meghonosítását értem, mert erre min-

den nyelvnek szüksége van, s nálunk ez nem is volt túlon túl nagy. Azt a szellemi tunyaságunkat fájlalom, hogy sokszor nem a magunk nyelvén gondolkozunk, amely rendkívül gazdag és a legnagyobb finomságok kifejezésére is alkalmas, hanem idegen nyelvből fordítunk, idegent utánzunk. Igazgyöngyök és gyémántok hevernek kincsházunkban, mégis üveggöngyöket és csehgyémántokat veszünk át a szomszédtól." (Szinnyei József.)

„Nincs a világnak még egy művelt nemzete, amely annyi száz meg száz fogalom nevét változtatná eredeti szavai mellett szükség-telen idegenekkel, amely oly kevéssé ragaszkodnék saját eredeti szókincséhez, s amely oly közömbösen nézné ennek pusztulását, idegen szókkal való folytonos kicserélődését, mint a magyar teszi. Hiszen ez a divat éppen olyan, mint ha a nyelvművészet mesterei, a franciák, német vagy angol szókkal váltogatnák a maguk eredeti szavait." (Zolnai Gyula.)

„A magyar nyelvközösség tagjainak számbeli kicsiségét volta-képen a szomszédos germánság és szláv-ság hatalmas tömegeihez való hasonlítás teszi kirívóvá. Mihelyt térben és időben távolabbra irányítjuk tekintetünket, legott felszabadulunk a közvetlen környezet gonddal terhes hangulatának hatása alól, s derültebb színben, bizakodóbb érzéssel látjuk rangszámunkat a nyelvek nagy világában: az Európában élő 120 nyelv közül nagyságra a 11. helyen állunk, megelőzve például a portugált, a csehet, a szerbet, a horvátot, a svédet, a bolgárt, a dánt, a finnt, a norvéget, a litvánt, stb., az egész világon beszélt 2296 nyelv sorában pedig a 29. helyen vagyunk. A germán és szláv nyelvtengerhez képest csakugyan sziget vagyunk, kitéve a duzzadó ár erejének és veszélyének, de a sziget nagyobb, keményebb, mint egyesek látják, s már egy évezrede veri vissza a hullámokat. Ez a tudat pedig nem csüggeteg lemondásra, hanem önbizalomra, bátorságra és hitre készíttet bennünket." (Zsirai Miklós.)

Pintér Jenő.

A nyelvi helyességre nevelés.

A nyelvi helyességre nevelést bizonyára minden intézet tanári testülete mély hazafias és pedagógiai meggyőződéssel *nevelői kötelességének* érzi. Minden tanári testületnek meggyőződése, hogy a növendékekkel való minden érintkezésében, órán és órán kívül, írásban és szóban, a nyelvhasználatnak állandó gyakorlatában, inkább szoktatással, mint oktatással kell a növendékeket nyelvi helyességre nevelnie.

A nyelvtani és stilisztikai tudatosság ugyanis csak éber, állandó és következetes ellenőrzéssel kísért, helyes nyelvi gyakorlásban nyer életet. Az elméleti ismeret itt nem lehet öncél, hanem a helyes

nyelvhasználatnak csak igazoló, biztos támasza. A nyelvi helyesség tehát nem lehet pusztán ismeretközlés, de gyakorló *nevelői munka*, melyben a tanári testület minden tagjának munkája, szakkülönbség nélkül, a legtökéletesebb koncentrációban találkozók. Ha az anyanyelv helyes használatára csak a magyar nyelv tanárai örködnek, az eredmény sohasem lesz kielégítő, mert a magyar nyelvnek mint szaktárgynak heti óraszám elenyésző csekély a többi szaktárgy órásszegéhez viszonyítva. De nemcsak az időmennyiség csekélyisége és aránytalansága csökkenti a nyelvi szaktanárok törekvésének eredményét, de a törekvés erkölcsi, hazafias és kulturális komolysága is nyomatókat nyer, ha a növendék azt látja, hogy nemcsak a tanári testület egyes tagjaitól, egyes órákon, de az egész testület összhangzatos munkájában nyer állandó irányítást a nyelv helyes használatára. A növendéknek nem szabad azt éreznie, hogy helyesen beszélni csak a magyar órán kell; mintha csak a magyar tanár kizárólagos joga és kötelessége volna a növendék helyes nyelvhasználatát a feleletekben és dolgozatokban ellenőrizni. A növendékben gyökert kell verni annak a tudatnak, hogy a természetrajzi, fizikai, matematikai stb. órán is elsősorban helyesen kell beszélnie, s ha a beszéd tárgya, tartalma változik is, a kifejezés nyelvtani és stilisztikai feltételei mindig azonosak. Mert azok a tárgytól függetlenek, anyanyelvünk természetéből következnek és örökérvényűek.

A nyelvi helyességre szoktatásnak nem szabad a tanár részéről kelletlenkedésnek, okvetetlenkedésnek, fölényeskedő pedantériának, kényeskedő, a kákan is csomót kereső csipkelődésnek látszania. A növendékben ízléskövetelménnyé kell válni az anyanyelv helyes használatának, mely számára nemcsak hivatalos, iskolai, hanem személyi műveltségi kötelezettséget jelent. Éreznie kell, hogy a nyelvhelyesség ellen elkövetett vétsége nemcsak nyegleségét árulja el, de rásütí a félműveltség bélyegét. Meggyőződésé kell benne érlelődni, hogy idegennyelvi járatlansága csak csorbája műveltségének, de a saját nyelvének gondatlan, hibás használata szégyen, jellembeli fogyatkozás, mert az anyanyelv tisztelete, megbecsülése minden nemzet fiainak elemi hazafias, erkölcsi kötelessége.

A helyes nyelvhasználatra szoktatásnak tapintatosan kell történnie. Müfelháborodással, gúnnyal nem tudunk sem szoktatni, sem leszoktatni. Tekintetbe kell vennünk, hogy a növendékek nyelvi botlásaiért inkább a környezet, mint ő maga a felelős. Az otthon, a sajtó, a színház, az utca nyelvrontásai akaratlanul fészkelődnek a növendék nyelvhasználatába. Az iskolának a növendékben az ellenállást kell kifejleszteni a nyelvi fertőzések ellenében. Ki kell fejleszteni a növendékben a nyelvi ízlést, hogy ne találja szórakozását a színpad alacsonyrendű humort hajszólo nyelvtorzításában. Háborodjék fel az újságok magyartalanságán. Érezze a nyelvhelyesség és nyelvi hibák visszásságában a bántó különbséget. Tartsa hazafisága és intelligenciája kötelességének a nyelvhelyesség feletti éber örködést. Nem elég csak magát szoktatni erre. Népmvelői hivatásának komoly tudatában a környezetének nyelvi helytelenségeit is

gyomlálnia kell. Ehhez azonban a nyelvi készségeken s az elhatározottságon kívül a nyelv szeretete is szükséges. A nyelvet úgy kell tekintenie, mint féltett magántulajdonát.

A tanári testület egyetemes feladata, hogy a növendéket az anyanyelv tisztelésére nevelje. Az anyanyelv megszerettetése a magyar nyelv tanárainak hivatása. Ezen a téren legtöbb sikert ígér a sok olvasás. Még pedig a gonddal megválasztott, jeles stílusművészeink műveinek figyelmes, tanulmányozó olvasása. Amikor az olvasás különleges célt szolgál: a stílus esztétikai és nyelvi elemzését. Ilyenkor nem az olvasmány tartalmára vagy irodalomtörténeti körülményeire, hanem nyelvünk szépségére, eredetiségére, alkotóerejére irányítjuk a figyelmet. Célravezetőnek bizonyul ilyen mintaszerű olvasmányokból az eredeti, törölmetszett magyaros kifejezések kijegyzése. Ha nem készítettünk is külön jegyzéket, megfelel a célnak a kötelező olvasmányokról készített füzet is, amelybe az egyes olvasmányok rövid tartalmi ismertetésén kívül megfigyelései és kritikai megjegyzései közé beiktatja a nyelvi szempontot is, és itt foglalja össze a nyelvhelyességre vonatkozó tapasztalatait. Az olvasmányokból merített nyelvi tanulságoknak a beszédben vagy az írásbeli dolgozatokban észlelhető helyes alkalmazása nyerjen külön kiemelés és dicséretet a tanári bírálatban.

A nyelvhelyességnek különösen alkalmas gyakorlótere az önképzőkör, ahol tudományos és szépirodalmi dolgozatokban, szabad előadásban és szavalatokban bő alkalom nyílik a megfigyelésre, kritikára és okulásra.

Segédkönyvül ajánlhatók azok a most már szép számban megjelent kis gyűjtemények, amelyek a nyelvhelyesség ellen leggyakrabban elkövetett tévedéseket tartalmazzák a megfelelő helyesbítésekkel.

A szülői értekezletek is sokat eredményezhetnek, ha valamelyik tanár ildomos formában felvilágosítja a jóhiszeműen nyelvbottló szülőket nyelvi tévedéseikről. Belátásra indítja és felkéri őket, hogy nyelvvezetükre több figyelemmel legyenek. Ne vegyék gyermekeiktől rossz néven — akik ez irányban alaposabb képzésben és nevelésben részesülnek, mint elődeik, — ha az iskolában nyert modor és ismeretbeli utasításokkal az otthon nyelvét javítani, tisztítani igyekeznek. Maguk pedig rójják meg gyermekeik előtt a moziban, színházban, társaságban, vagy nyomdafestéken tapasztalt nyelvi helytelenségeket.

Mindennél hatékonyabb a nyelvi helyesség elsajátítására a tanár lelkesedése, tanításának lendülete, szóbősége, rögtönzött kifejezéseinek ötletessége, mert az a legszuggesztívebb erő, amely növendékeink lelkében anyanyelvének szépségét, termékenységét, eleven erejű szellemiségét érzékelteti és követésre indítja...

A nyelvszeretettel a növendék nemzeti öntudatát is izmosítjuk. A nemzetiségnek legkifejezőbb tényezőjének ápolásával a nemzetiséghez ragaszkodást neveljük benne. Nyelvében érzi legjobban a nemzetiségét. A nyelvszeretet tehát fajszeretetet jelent. S ha ez az iskolában a növendék lelkébe plántálódott, kiviszi magával az életbe

és nyelvének, nemzetiségének szolgálata nem látszik majd már többé csupán iskolai, hanem életfeladatnak.

A nyelvhelyességre nevelés tehát csak az egész tanári testület munkásságának következetes és céltudatos összhatásában bontakozik ki. Ha mégis fokozatbeli különbséget akarunk tenni, bár ez inkább mennyiségbeli, mint minőségbeli, úgy a magyar nyelv szaktanárai mellett az idegen nyelvet tanítók találnak legtöbb alkalmat a nyelvhelyesség szemléltetésére. Az idegen szövegnek lefordítása természetesen mindig először szövszerint történik, mert a szövszerinti fordításban bukkannak elő a fordításban szembenálló nyelvek egyénisége és egymástól való elkülönülése. De ez nem elég. Azonnal alakítsuk a fordításban nyert nyersanyagot az anyanyelv helyességének megfelelő köntösbe, még akkor is, ha ez esetleg a szabad fordításnak merészebben eltávolodó szörendjét vagy erősebben elhajló nyelvtani alakítását kívánná. Ezért elavult és céltévesztett eljárás a fordítás betanulása. Mert vagy megfelel az idegen nyelv szellemének, s akkor magyartalan, vagy magyaros, s akkor elsikkad benne az idegen szöveg lelkisége. Az idegen nyelvi olvasmányok csak vezérfonalul szolgálhatnak a szókincs gyarapításában, a rendszeresen szerzett nyelvtani ismereteknek érzékelésére, gyakorlására s az anyanyelvvel való párhuzamosítására. Itt nyílik legtöbb alkalom a szembeállítás az anyanyelv sajátosságainak szemléltetésére.

Az ifjúság nyelvi helyességének gondozása nagy feladat. Az iskola a helyes nyelvi használatnak csak egyik irányító szerve. De ez az a szerv, amely életerőt ad a többinek. A tudomány, művészet, társadalom ebből táplálkozik. S ha sikerül a jövő nemzedéknek nemcsak az eszéhez, de a szívéhez is közel juttatni a hazai nyelv ügyét, akkor rövidesen el fogja foglalni méltó helyét az egész nemzeti élet központjában, nem csekély erőt jelentve küzdelmes jövőnk harcában.

Dr. Radnai Oszkár.

A falutörténet szerepe tanítóképzésünkben.

I. Mielőtt a lakóhelytörténettel való foglalkozásnak a tanítóképző-intézetekben megvalósítandó feladatáról és annak lehetőségeiről szólnék, szükségesnek vélem, hogy röviden áttekintsük a falutörténet-írás és falukutatás törekvéseit, irányait. A községek, városok, vidékek monografikus ismertetésének célja ugyanis különféle lehet és vizsgálnunk kell, hogy az ilyen feldolgozások közül tanítóképzésünk minnek szenteljen főképpen figyelmet, a maga céljaira mit értékesíthet s mi az a tennivaló, amit tanítóképző-intézetekben meg lehet e téren valósítani.

A történettudomány magasabb célkitűzése szerint a falvak és vidékek történetének felkutatása részletmunka a szintetikus nemzet-

lörténeti és művelődéstörténeti feldolgozásokhoz. Minden megbecsülést és tiszteletet megérdemel a kifejezetten tudományos célból írt, alapos felkészültséggel, kutatómunkával, adatgyűjtéssel készült és rendszeres összefoglalásban előadott helytörténeti vagy lakóhelyismereti munka. Az ilyen mű megírásában a szerzőt egyedül az igazság és a való helyzet tárgyilagos feltárása vezetheti s fő törekvése az okulások, tennivalók felismertetése lehet. Elsősorban az egyetemek, tudományos intézetek irányítása mellett folyhat csak ilyen irányú községtörténeti munkálkodás és falukutatás s erre tudományos képzettségű egyének hívatottak. Eredményüket, a megjelent műveket figyelemmel kell kísérnünk, mert mint útbaigazító és mintaadó feldolgozásokat sokszor sikeresen felhasználhatjuk tanítóképzői oktató és nevelő munkánkban is. Örömmel állapítjuk meg azt, hogy a tudományos helytörténeti kutatásnak és falutanulmányozásnak hazánkban lelkes, tekintélyes, hívatott irányítói vannak, kik a feladatokról, a kutatás, feldolgozás szempontjairól értékes útmutatást, buzdító programot adtak már.¹ Viszont azonban való az is, hogy törekvéseik nyomán sem a kizárólag községtörténeti, sem pedig a multra is figyelemmel lévő, teljes faluismereti irodalomban nagyobb fellendülés és a tudomány szempontjából eredményes kibontakozás nem következett be. Maguk a legtekintélyesebb szakemberek mondtak a multban lesújtó bírálatot helytörténetírásunk fogyatékosságáról s megállapításaik még ma is helytállóak, mert igazán értékes községtörténeti, városi vagy vármegyei monográfiánk csak elvétve látott napvilágot az utóbbi években is. *Szekfü* Gyula pl. azt írja, hogy „egész várostörténetünk ma is parlagon hever” és hiányoznak nemzeti történetünk egyes korszakainak teljes és hű megrajzolásához a településtörténeti, gazdaság-, társadalomtörténeti résztkutatások.² *Mályusz* Elemérnek néhány év előtt monográfiáinkról mondott kedvezőtlen bírálatát most is idézhetjük még: „Ma ugyanis helytörténeti monográfiáinkat — tisztelet az igen csekély kivételnek — vagy üzleties vállalkozók tákolják össze, vagy jószándéku, de tanulatlan dilettánsok írják. A szakember, ha ilyen monográfiát a kezébe vesz, elszörnyed a benne összehalmcozott naivságokon vagy legjobb esetben elcsévelt közhelyeken. A gyanútlan laikus pedig, aki okulás

¹ Ki kell emelni elsősorban *Mályusz* Elemér egyetemi tanár ilyen irányú tanulmányait: *A helytörténeti kutatás feladatai*. Századok 1924. *Falutörténet*. Magyar Szemle 1929. *A népiség története*. (A magyar történetírás új útjai c. műben, 1931.) — A Szociográfiai Intézet és a Magyar Társaság Falukutató Intézete végez értékes adatgyűjtő és irányító munkát a falukutatás terén. *Bodor* Antal egyet. m. tanár *A falukutatás vezérfonala* c. művében (1935) a falutanulmányozás szempontjait foglalta rendszerbe. Figyelemreméltó tanulmányok még *Beliczky* János: *A magyar helytörténetírás problémái*. Vigilia 2. sz. — *Ortutay* Gyula: *Magyar népismeret*. Kincsestár 9. sz. 1937. — *Eperjessy* Kálmán: *Várostörténet az utcanevekben*. Domanovszky Emlékkönyv, 1937.

² *Magyar történet* V. köt. 397—399. l.

kedvéért kezdi olvasni lakóhelyének monográfiáját, rövidesen beleún abba az áldatlan fáradságba, hogy olyan betűtengeren vágja át magát, amelyből semmit sem tanul.”³

A tudományos községtörténeti és szociográfiai munkák helyett, melyeknek megírása gondos, hosszantartó kutatást, elmélyülést, elfogulatlanságot, értékelő, bíráló és rendszerező képességet kíván, — gyakori, szinte divatos lett újabban a felszínen mozgó falukutatás és az ezek nyomán keletkező riportszerű, kirívó színekkel, kiáltó statisztikával dolgozó ismertetés községek és vidékek helyzetéről. Belőlük nem ritkán kicsillan a világnézeti felfogás, gyakran a párt-politikai célzatosság és szenzációkeresésükből az üzleti szellem. Hiányzik viszont az ilyen rátermettség és hivatottság nélkül készült vagy irányzatos helyismereti monográfiákból a fejlődés fokozatos menetének ismerete, a mult iránti megbecsülés és mindaz, amit egy-szóval történetiségnek nevezhetünk s ami a jelen helyzet megértését eredményezhetné. Helyét viszont egyéni meglátások és sokszor téves következtetések foglalják el. A falukutatás mozgalma tehát, mely tudományos és ideális elgondolásokból indult ki, mert célja a falu megismerése, megbecsülése, a néphez való közelebbjutás és a nép felemelése volt, kitért egy veszélyes mellékútra is. Amennyire fontos nemzeti érdek függ össze a falu, a nép helyzetének való, igaz megismerésével, a népesedési, szociális, gazdasági, erkölcsi, művelődési viszonyok elfogulatlan feltárásával a javítás, fejlődés szempontjából, éppoly káros lehet a célzatos, főképpen a társadalmi viszonyokat ferde és kirívó beállításban tárgyaló faluismereti munka. A falukutatás divattá lett mozgalmáról nem hiába hallunk mind gyakrabban figyelmeztető és elítélő bírálatot. Legújabbban *Fodor Ferenc* mutatótt rá az elfajulásokra és a sokszor tapasztalható tervszerűtlenségre a falukutatás működő szerveinek ismertetése közben, megállapítva, hogy „a falukutató mozgalom éppúgy lehet nemzetépítő, mint nemzetromboló munkává is.”⁴

Szükségesnek gondoltam, hogy a kérdésről szólva kitérjek erre a helytelen irányt vett, tendenciózus falukutató törekvésre is, melyet ifjúságunk lakóhelyismereti munkája közben nem lehet figyelmen kívül hagyni, tekintve azt, hogy esetleg nem maradnak hatástalanul az ilyen szélsőségre hajlamos feldolgozások a tájékozatlan, jószándékú megindulásoknál. Gondosan ügyelnünk kell tehát arra, hogy milyen útbaigazítást, szempontokat adunk, s esetleg milyen munkát választ mintául a növendék falukutató munkájának megkezdésekor.

II. Rátérve a tanítóképző-intézetekben megvalósítható és több helyen már eddig is eredménnyel végzett falutanulmányozó munkára, mindenekelőtt meg kell állapítanunk azt, hogy növendékeink ilyen irányú tevékenységét intézeteink, iskolafajunk keretei és feladatai közé kell beillesztenünk. Nem tűzhetjük ki célul, hogy szakjellegű közép fokú iskoláinkban elmélyülő, a tudományos kíváncs-maknak megfelelő vagy magasabb nemzetpolitikai szempontok sze-

³ A magyar történetírás új útjai 251. l.

⁴ A falukutató mozgalom kritikája. Magyar Szemle 1937. I. sz.

rint megalkotott községmonográfiát írjanak növendékeink. Visszatetszőnek érezzük és a tanítóképző-intézetekben végezhető lakóhelyismereti munka komolyságának ártunk tehát azáltal, ha nagy számmal készül, tudományos értékűnek feltüntetett falutanulmányról adunk hírt, melyeket növendékeink írnak. Az ifjúságnak igenis nagy szerepe van a falukutatásban. Példa rá a finnek, németek stb. nemzeti fontosságú falumunkája, melyet az ifjúság indított meg.⁵ A tanítóság hívatottságát a falumegismerés fontos törekvésében viszont az első helyre kell tennünk a tanítónak a falu életében elfoglalt szerepénél fogva. Az ifjúság és a tanító falukutató munkája azonban elsősorban adatgyűjtés szempontjából lehet jelentős és a tanító ezen felül ismereteit oktató és nevelő munkájában hasznosíthatja. Egy-egy község történetének tudományos feldolgozásáról mindaddig nem beszélhetünk, míg valaki lehető teljes és módszeres adatgyűjtés, levéltári kutatás után és a vonatkozó szakirodalom figyelembevételével, tárgyilagos értékelő és kritikai képességgel nem tudja rendszeres előadásban ismertetni kutatásai eredményét. Ezt pedig tanítóképző-intézeti növendéktől senki sem várhatja, bár való az is, hogy akadnak egyes kiválóbb képességű és a falukutatás iránt érdeklődő, érzékkel megáldott növendékek, kik az átlagon felüli, értékes munkát végezhetnek megfelelő irányítás mellett. Vannak viszont tanítóképző-intézeteink, melyeknek falukutató munkája már országos figyelmet keltett. Pl. az 1936-ban Teleki Pál gr. hívására kongresszusra összegyűlt falukutató csoportok között is képviseltette magát a soproni ev. tanítóképző és az egri érseki tanítóképző,⁶ de más, mondhatjuk valamennyi intézetünkben komoly érdeklődéssel foglalkoznak tanárok és növendékek egyaránt a lakóhelyismerettel. Csak azt ne mondjuk soha, hogy növendékeink tudományos falukutató munkát végeznek (erre legfeljebb némi útbaigazítást adhatunk), mert attól kezdve senki sem hisz igazán a falu megismerésére irányuló munkánk komoly értékében.

A falukutatás körébe tartozó sokirányú vizsgálódás közül is célom most csupán a *községtörténettel* való foglalkozás feladatának és módjának tárgyalása lehet, mely csak egy részét teszi a lakóhelyismereti munkának. De viszont kétségtelenül a legfontosabb részét, mert a múlt ismerete nélkül gyökértelen és képzeleti lesz mindaz, amit a községek életéről, helyzetéről megállapíthatunk. Ez a már említett történetietlenség, gyökértelenség a faluismereti munkák leggyakoribb és legnagyobb fogyatékosága. A község életének vizsgálatához a múlt megfelelő ismerete nélkül nem is kezdhethünk hozzá.

Tanítóképző-intézeteinkben a helytörténettel, községtörténettel való törődésnek véleményem szerint csupán pedagógiai, nevelő és tanulmányi célja lehet, vagyis a falu iránti érdeklődés, multja meg-

⁵ L. A *falukutatás jelentősége* c. fejezetet Bodor Antal idézett munkájában.

⁶ Magyar Szemle 1937. máj. sz.

becsülésének ápolása s a növendék öntevékenységének, önképzésének biztosítása ebben az irányban, továbbá a tanítói hivatásra való előkészítés.

Ilyen célkitűzés mellett egyes növendékek igazán szép és kiváló eredmény elérésére is képesek már iskolai tanulmányaik során és tanítványaink közül sokat megnyerhetünk a falutörténet művelésének. A közélet vagy tudományosság szempontjából számottevő munkát azonban legfeljebb csak később, tanító korukban várhatunk növendékeinktől további lelkes önképzés és kutatás eredményeképpen. A kartársak közül bizonyára számot adhatnak többen olyan tanítványaikról, akik már most lelkesen foglalkoznak községük történetének felkutatásával. Legyen szabad példaképpen intézetemnek, a kiskúniélegyházi áll. tanítóképző-intézetnek egy most volt IV. éves növendékére hivatkoznom annak igazolására, hogy a falutörténettel való foglalkozásra erős indítást kaphatnak növendékeink már iskolai tanulmányaik során és viszonylagosan egész feltűnő teljesítményt is felmutathatnak. Ez a növendékünk minden szabad idejében már most községének (Kiskúnmajsa) levéltárát bújja, a község hetilapjában jelenik meg cikke lakóhelyének multjáról. Szegény fiú létére több napra Szegedre utazott le szünidejében, hogy a Somogyi-könyvtárban egészítse ki ismereteit, felkeresi a környékbeli múzeumokat, rendezi községének elhanyagolt levéltárát, tehát szívvél-lélekkkel a falutörténeti kutatásnak él. Már most szép sikerének számít, hogy a rádió lakóhelyismereti tárgyú önképzőkori pályázatán ez évben egyszer az első díjat nyerte el s dolgozatát a rádió fel is olvasta, a következő alkalommal pedig intézetünk egy III. éves növendékével együtt a rádiópályázat második díját nyerte el. Tevékenysége minden bizonnyal igen eredményes lesz később községére, tanítói munkásságára nézve. Az intézeti önképzőkörök is buzdító hatással lehetnek a komolyabb lakóhelytörténeti tanulmányok megkezdésére pályázatok kiírásával. A mult évben pl. önképzőkörünk pályatételére 12 értékes, komoly megindulásnak tekinthető községtörténeti feldolgozást nyújtottak be növendékeink, melyekben már saját kutatómunkájuk eredménye is érvényesült.

Az ilyen tevékenységek és növendéksikerek bizonyítják tehát már egyrészt azt, hogy igenis szerepe és jelentősége van a tanítóképző-intézetekben a lakóhelytörténettel való foglalkozásnak, s hogy egyénileg is törődnie kell a tanárnak azokkal a tanítványaival, akik tanújelét adják a községtörténet iránti érdeklődésüknek, szorgalmuknak és tehetségüknek. Ezeket elsősorban kell buzdítania és irányítania munkájuk folytatásában. A tanuló öntevékenység iránti vágyát, alkotni akarását kell viszont a tanárnak felébresztenie lehetőleg minden növendékében s erre a történelem keretében a legjobb alkalom a lakóhelytörténet felkarolásában kínálkozik. Ha a történelem tanításában a munkaiskola gondolatát akarjuk érvényesíteni, úgy a helyett, hogy pl. az egyetemes történelemből tűzünk ki problémákat, ami lehet ugyan nevelő hatású, de tőlünk mégis távol esik, célszerűbb, ha a növendék falujának vagy az intézet székhé-

lyének multjából tüzzük ki a feladatot s idegen népek történetét tárgyaló művek helyett egy-egy község, város, megye monográfiáját adjuk a növendék kezébe.

Tanítványainkat először is a falujuk, lakóhelyük multja iránti érdeklődésnek kell megnyernünk. Ez nem nehéz, mert a természetes vágy minden komolyabb ifjában megvan arra, hogy községének eredetét, kialakulását, fejlődését megismerje. Csak az tartja vissza a kérdéssel való törődéstől, hogy rendszerint semmi vagy nagyon kevés és bizonytalan ismerete van faluja történetéről és fogalma sincs arról, hol keresse és hol kaphatja meg az alapos tájékoztatást. Mihelyt egy-két biztos adatot, támpontot adunk neki, pl. közöljük a Csánki-ban, megyei monográfiákban stb. található adatokat, egy kis buzdítás, útbaigazítás után a növendék szinte egyszerre hivatva érzi magát arra, hogy faluja multjának kutatója legyen, mert észreveszi faluja lakóinak a történeti mult iránti közönyösségét, tudatlanságát. Az érdeklődés felkeltése és a hivatottság megnyilatkozása már értékes sikernek számít. Ezt követően kezdetben egyszerűbb feladatok megoldásához adunk tájékoztatást, szempontokat a növendéknek, melyeknek alapján nagyobb szünideiben a községe multjára vonatkozó tudakozódást, adatgyűjtést megkezdheti. Ilyen lehet pl.: Mit tudnak a faluban községem keletkezéséről?, Mikor épült falunk temploma? Megfigyeltethetünk jelenlegi viszonyokat s problémául tűzhetjük ki, hogy mi ennek a történeti oka. Pl. Mivel foglalkoznak községem lakói?, Milyen földrajzi tényezőknek volt szerepe községünk fejlődésében? stb. Később éppenígy a jelenlegi népességi, gazdasági, társadalmi, művelődési helyzet okainak vizsgálatát is feladatul adhatjuk. Hasonló tárgyú dolgozatokat egy-egy osztály növendékeinek magyar nyelvi és irodalmi tanulmányaik során is kitűzhetünk. Könnyebb témákat, főleg a család, lakóház, iskola történetére vonatkozó elbeszélések írását már a II. osztályban, legalkalmasabban a húsvéti szünet előtt feladatul adhatunk, mikor otthoni környezetében szerez ismeretet a növendék. Ilyen módon elég korán és a történetírásról a II. osztályban tanult ismereteikkel kapcsolatosan felébreszthetjük és ápolhatjuk a környezet és a község multja iránti érdeklődést.

Az első sikeresebb kutatás, adatgyűjtés és a kutató kedv állandósulása után irányulhat a növendékek munkája fokozatosan nehezebb kérdések megoldására, egy-egy részlet teljesebb feldolgozására. Az eredmény végső fokon a község egész életének és minden irányú — települési, népesedési, gazdasági, társadalmi, művelődési, közigazgatási stb — fejlődésének összefogó, monografikus előadása lehet. Ezt a munkát természetesen nem kívánhatjuk növendékeinktől iskolai tanulmányaik végzése közben, elmaradhat az évek, tanítókorukra, a fő az, hogy erős indítást, tárgyszeretet, útbaigazítást vigyen magával a növendék s megismerje minél korábban, már a tanítóképző-intézetben a kisebb történetkutató munkájának sikerével járó örömet. Azt tapasztaltam ugyanis, hogy akit egyszer a mult lelke igazán megkapott és egy kicsit is belekezdett a történetkuta-

tás érdekes, izgalmas munkájába, azt a letűnt idők eseményei, küzdelmei fogva tartják és eljegyzik a történelem szeretetének. Később már csak az alkalom, kedvező környezet legyen meg hozzá és a munka menni fog. Nagy kérdés már most természetesen, hogy a működő tanítónak van-e módja tanítóképző-intézeti tanulmányai során szerzett lelkesedésének, készségének gyümölcsöztetésére a községtörténeti kutatás irányában. Itt bizony bekövetkezhet könnyen a megfeneklés és elkedvetlenedés, éppen azért szükséges, hogy az intézet és annak elsősorban illetékes történelem-tanára a kikerült tanítványok életét, munkáját kísérje továbbra is figyelemmel s lelkesítsen, buzdítson, útbaigazításokat adjon a hivatottság érzésének és munkaszeretetnek ébrentartása céljából. Különösen ki kell itt emelnem, hogy a tanítóképző-intézeti történelemtanár a saját történetkutató, történetíró tevékenységével igen ösztönzően, példaadóan hat tanítványaira. Örömmel láthatjuk, hogy számos tanítóképző-intézetnél a történelemtanárok már eddig is szép tanújelét adták irodalmi munkásságukkal a történelem és elsősorban a várostörténet művelésének.

A lakóhelytörténeti kutatás megkedveltetésére nagyon eredményesek lehetnek a tanár vezetésével tett kirándulások. Közben történelmi források bemutatására s az adatgyűjtés módjának megismertetésére nyílik alkalom. Az intézet székhelyének levéltárában pl. maga a történelem tanára mutathatja be és ismertetheti a történetírás helyi forrásait, ha a levéltárban eléggé tájékozódott. Szemléltethet különböző tárgyú és kiállítású okleveleket, régi jegyzőkönyveket, összeírásokat, térképeket stb.; bevezetheti a növendékeket az adatgyűjtést megkönnyítő tárgyi és személyi mutatókönyvek használatába. Egészen különleges éber figyelemmel vesznek részt a növendékek a levéltárba vezetett kiránduláson. A mult sok érdekessége megfogja a lelkeket s azt tapasztaltam, hogy megfigyeléseikről, szemléletük minden részletéről pontosan számot tudnak adni a kirándulás utáni alkalmakkor, mikor a látottakat megbeszéljük vagy azokra utalás történik. Ugyanígy a városi és környékbeli múzeumok látogatása szolgálja célunkat, nemkülönben a határba, történeti vonatkozású helyekre, mint: templomromokhoz, maradványok lelőhelyeihez, fontos események színhelyére, határrészek felkutatására, dűlőnév gyűjtésére stb. vezetett kirándulások. Közben a növendék megismerkedik az igazán értékes, helyszínen végzett adatgyűjtés nehézségeivel is. Hogy csak egyet említsek: az alföldi nép érzékeltensége a mult iránt, tájékozatlansága községének, vidékének történetéről. Ezt különben érthetőnek és egész természetesnek kell vennünk, hisz az Alföldnek oly kevés feltűnő történeti emléke, maradványa van, multja pedig feledésbe ment a török pusztulás nyomán, hogy hiányzik mindenfelé az a „történeti levegő“, amit szerencsésebb sorsú országrészekben már fellelhetünk.⁷ A kiskúntélegyházi határban pl. egy hajdani templom nyomait kutatva, azt tapasztal-

⁷ L. erről Mályusz Elemér: *Falutörténet* c. id. cikkét.

tuk, hogy két kilométeren távol eső körzetben egyáltalában nem volt ismeretük az embereknek arról, hogy pusztájukon az egykori község templomának nyomai még fellelhetők. Pedig régi emberek kegyelele a templom kötőrmelékei fölé egy megkapóan érdekes, a pástoréletre emlékeztető Szt. Vendel szobrot emelt. Még a közelebbi lakosok közül is sokan nem tudták értelmét adni annak, hogy miért helyezték el pusztájukon az emlékművet egy évszázaddal azelőtt s különböző mondák keringenek már róla a nép ajkán. Ugyanígy pl. nem ismerik már sok helyen a városok, községek határában összeolvadt puszták egykori elkülönülését, utak, dülőnevek, dombok régi nevét, melyeket oklevelek és térképek megőriztek. A helyszínen való kutatás, megfigyelés, tudakozódás is csak akkor lehet tehát igazán eredményes, a növendékek ilyen irányú további munkálkodására tanulságos, ha azt összevetjük levéltári adatokkal, régi térképekről leolvasható vagy már megjelent munkákban közzétett ismeretekkel.

A falutörténet iránti érdeklődést felkelthetjük és ápolhatjuk a történelmi órákon is. Sokszor kínálkozik alkalom, hogy az egyetemes és a nemzeti történelmi tanulmányok közben országrészek, vidékek, községek sorsával kapcsolatot teremtsünk. Erre pl. már a történeti őskor tárgyalása közben (milyen őskori leletek kerültek elő községünk határában?), az ó-kori tanulmányok során is (pl. milyen népek laktak vidékünkön a római korban? stb.), a középkor és a magyar nemzet történetének ismertetése közben pedig mind gyakrabban nyílik alkalom. Figyelmet kell szentelnünk a föld történetére is, mert ott, ahol új településű községről van szó, a falu határát képező földterület multja leheli a történelmi időket. Nevelnünk kell a növendékeket az előkerülő leletek megbecsülésére és célszerű intézeti régiséggyűjtemény létesítése, melynek szemléltetésre igen értékes anyagát évről-évre gyarapítják a növendékek.

A lakóhelytörténet felkarolásával tehát a kifejtettek szerint a növendékek öntevékenységének megnyilatkozására nyújtunk alkalmat a történelem tanítása közben. Nagy nevelő érték rejlik viszont abban, hogy a leendő tanító munkája közben a falut jobban megismeri, megérti és megszereti, problémáival foglalkozik, történeti szemmel lát és így megbecsüli mindazt, ami a mult sok küzdelmének, állhatatos, kitartó munkájának eredményeként jelentkezik. Tudatára ébred a növendék annak, hogy pl. faluja vagy valamely alföldi község alapjainak megvetéséhez mennyi erőfeszítésre, elszántaságra, de egyben hitre, bizakodó lélekre volt szükség a török hódoltság utáni kihalt, elpusztult korszakban. Mennyi munkával törték eke alá az elvadult földet, kötötték meg a szélhordta homokot, csapoltak le mocsarakat ott, ahol most virágzó élet folyik. Ugyanígy pl. azokban a falvakban, melyek átérték a török hódoltságot, mennyi szenvedést kellett kiállania a mult idők emberének. A népben milyen nagy vallásos buzgalom nyilatkozott meg a község templomának felépítésénél, a falu milyen áldozatokat hozott veszély idején a haza érdekében, a község becsületét milyen féltékenyen óvták

vezetői stb. Ilyen és ezekhez hasonló nevelő mozzanatok kiemelésére, értékesítésére van mód a lakóhelytörténeti vizsgálódások közben.

A multon keresztül hozhatjuk a tanítónövendék lelkéhez igazán közel a falut, érti meg annak nagy nemzeti fontosságát, ismeri fel a tennivalókat, feladatokat s így lesz belőle a falu hivatott vezetője. Eljutottunk tehát a falutörténet pedagógiai jelentőségének és tanítóképző-intézeteinkben megvalósítandó módjának vizsgálata közben oda, hogy a tanítói hivatás szempontjából kell kihasználnunk a községtörténeti tanulmányokban rejlő nevelő értéket.

A tanítói hivatás és a tanítóra váró feladatok két szempontból teszik számára szükségessé a község multjának megismerését. Az egyik az, hogy a népiskolában ismertetnie kell községe történetét. Hisz a népiskola alsó osztályaiban kizárólag a község multjáról kell történelmi ismereteket elhíntenie a gyermek lelkébe beszéd- és értelemgyakorlatok közben. A IV. osztályban pedig szintén a lakóhely történetének nézőszögéből történik kitekintés a nemzet életének kiemelkedőbb eseményeire. Később, midőn az V—VI. osztályban már rendszeres történettanítás folyik, szintén szoros kapcsolatban kell tárgyalni a nemzeti történetet a lakóhely történetével. Minderre a tanító csak akkor képes igazán, ha faluja multját, fejlődését maga tanulmányozta és megismerte. Mivel pedig községeink közül aránylag csak nagyon kevésnek írták még meg a történetét, a kutató, adatgyűjtő és feldolgozó munkát rendszerint a pályáján meginduló tanítónak kell elvégeznie. Igen sok helyen viszont tapasztalatom szerint ma még az a helyzet, hogy a tanító községének multjáról jóformán mást nem tud, mert a község történetének megismerésére, tanulmányozására útbaigazítást soha sem kapott, mint amit a falu lakóitól, egy-két dilettáns érdeklődőtől hallott. Így a tanító mondaszerű elbeszéléseket, népetimológiás magyarázatokat kénytelen a valóság látszatában tanítani, mert más ismerete nincs a falu multjáról, az utánjárás, kutatás fáradságára pedig nem vállalkozhat ilyen irányú előképzettségének hiánya miatt. Természetes, hogy ennek következtében a történeti ismertetés csak a nép történeti érzékének, tudásának elsekélyesítésére vezet.

A tanító iskolán kívüli feladatai és a falu életében elfoglalt irányító szerepe követelik meg tőle másrészt, hogy azzal a tudatossággal, biztossággal figyelje népe életének megnyilvánulásait és irányítsa községe lakóit a haladásban, melyet egyedül a történeti szemmel látás, a mult ismerete adhat meg. A jelent mint hagyományt és mint a fejlődés egyik mozzanatában lévőket kell szemlélnie s így a mult tanulságai és napjaink szükségletei kijelölik azt a helyes utat, melyen a községnek haladnia kell. Ha a tanító a község szellemi vezetésének legfontosabb tényezője, amint valljuk, hogy azzá kell lennie, akkor igenis a községtörténetben rejlő okulásokat nem nélkülözheti munkája közben. Az is való viszont, hogy a tanító tekintélyét, megbecsülését növeli az a nép és a községvezetők szemében, ha ő a falu történetének elismerten a legkiválóbb szakértője és kuta-

tója. Tehát magasabb társadalmi megbecsülését is kivívhatja községtörténeti tudásával és munkájával.

III. A lakóhelytörténettel való foglalkozás célját, fontosságát, a tanítóképző-intézetekben megvalósítható módját és várható eredményeit igyekeztem eddig vázolni. Lássuk most már viszont azt is, milyen nehézségekkel kell megküzdenünk s ezeknek kiküszöbölését mitől várhatjuk.

A legnagyobb akadály, melyben mindjárt fennakadhat a történelem tanára, midőn „tekintettel a tanítóképzés feladataira”, ezt a Tanterv és Utasítás is kívánja a történelemtanítás célkitűzésében, községtörténettel is akar foglalkozni, — az a kevés idő, mely a történelemre s főképp a nemzeti történelemre tanítóképzésünk jelenlegi keretei között jut. Az alsóbb évfolyamokon, az egyetemes történelem tanítása közben legfeljebb kezdetleges megindulásokat várhatunk ugyanis a falutörténet művelésében, értékesebb munka pedig csak a magyar nemzet történetének megismerése közben, de még inkább ennek megtörténte után bontakozhatnak ki. Mikor azonban jelenleg az egész magyar történelmet és a népiskolai történettanítás módszerét is heti 2 órában kell elvégeznünk a IV. osztályban s ezzel be is fejeződik tanítóképző-intézeteinkben a történettanítás, semmi szemrehányás nem érheti a történettanárt, ha községtörténeti vizsgálódásokkal egyáltalában nem foglalkozik. Szinte csak erőlködni lehet és a tanulmányi anyaggal amúgy is túlterhelt növendékektől sem kívánhatunk meg többet, mint amennyit saját lelkesedésükből, tárgyszeretetükből önként végeznek. Ott van, igaz, a IV. osztályban még a heti 1 órás szülőföldismeret, melynek tankönyve „Szülőföldünk történeti múltjának megismerése” címen a helytörténeti adatgyűjtésnek is szentel egy fejezetet és ennek alapján, továbbá az Orbán András-féle Szülőföldismereti adatgyűjtő füzet segítségével a növendékek végeznek is tanítóképző-intézeteinkben némi falutörténeti vizsgálódást, de nagyon sok esetben nem a történelem szaktanárának irányítása mellett. Így azután bármilyen szorgalommal történik is az adatok összehordása, azok értékeléséig esetleg el sem jut a növendék, tehát a gyűjtött anyag számára nem lesz más, mint albumába bemásolt, értelemnélküli adathalmaz. Nem mondhatjuk, hogy a falukutatásra való előkészítésnek éppen szerencsés módja a tanítóképző-intézetekben jelenleg meglévő szülőföldismereti heti óra, mert annak ellátójától földrajzi, történelmi, gazdasági, természettudományi, társadalomtudományi, etnográfiai stb. tekintetben várhatnánk el szakszerű vezetést, ennek pedig egy ember képtelen megfelelni. Az egy-egy intézetben működő szaktanárok kollektív munkájától, valamint a növendékcsoportoknak ugyancsak specializálódó munkairányától és tevékenységétől remélhetünk csak igazán értékes, elmélyülő falutanulmányozást és az erre való indítást. Ilyen módon tehát a falutörténettel foglalkozás a történelem szaktanárának a feladata lenne s ugyancsak a más irányú vizsgálódások az illetékes szakképzett tanároké. Talán remélhetjük, hogy a megvalósuláshoz közeledő új szervezetű és alaposabb tanítóképzésben elmélyülőbb lakóhelytör-

téneti tanulmányokra is mód nyílik tantervi változtatások és a történelem nagyobb óraszama mellett.

Nagy szükség van a községtörténeti vizsgálódások megkezdésekor és végzése közben arra is, hogy történelmi könyvtárunkban meglegyenek a legfontosabb irodalmi feldolgozások, megjelent alapvető munkák. Ilyenek elsősorban Csánki Dezső: *Magyarország történeti földrajza a Hunyadiak korában*, Acsádi Ignác: *Magyarország népessége a pragmatika sanctio korában* c. művek, nemkülönben legalább a tanítóképző-intézetet környező vármegyék, városok, falvak értékesebb monográfiái. Az Alföldön működő tanítóképző-intézeteknek pedig még a tanyatörténet irodalmának összegyűjtésére is ki kell terjeszkedniök. Sajnos, történelmi könyvtárainkban jelenleg általában túltengenek az egyetemes történelem körébe tartozó szakkönyvek s a legtöbb intézet nem rendelkezik oly bőségesen pénzzel, hogy az említett műveket beszerezhesse. Viszont a történelem tanára szakkönyvtárában nem nélkülözheti a községtörténet műveléséhez szükséges legfontosabb műveket és monográfiákat, mert ezeket a növendékek kezébe kell adnia a munka megindulásakor. Egy-két községtörténet vagy vármegyei monográfia elolvasását kötelezőleg is meg kellene kívánni minden növendéktől, bár erre Utasításunk nem ad módot, mert a történelemmel kapcsolatban úgy rendelkezik, hogy „házi olvasmány ajánlható, de nem tehető kötelezővé”.

A történelem csekély óraszama, a növendéktúlterheltség, a jelenlegi szülőföldismeret keretein belül a vizsgálódások sokirányúsága s esetleg a szakszerű vezetés hiánya és végül az intézeti történelmi szakkönyvtár hiányossága azok a gátló körülmények, melyek mai tanítóképzésünkben az értékes községtörténeti munkálkodást megakadályozzák. A jövő tanítóképzésétől talán remélhetjük mindezeknek a kedvezőtlen körülményeknek a megszűnését s akkor képezhetünk igazán olyan felkészültségű és törekvésű tanítókat, kik értékes munkát fognak végezni a falutörténet művelése terén. Bár tiszteletben tartjuk és elfogadjuk a tudományos köröknek azt a nézetét, hogy a községek történetének megírására elsősorban „komoly képzettségű történetírók” illetékesek,⁸ de nem mondhatunk le ezen a téren a tanítóság szerepéről. Legyen szabad viszont idéznem vitéz Málnási Ödön dr. megállapítását is: „A falutörténetírást historiográfiailag teljesen szakképzett országos levéltárnokok és a fővároson kívül néhány vidéki városban élő történettudósok nem végezhetik el, hanem csak az, aki a faluban él és ott a kultúra terjesztője: a tanító. Ezért a tanítóképző-intézetekben a helytörténetíráásra ugynolyan alapos-sággal kell előkészíteni a tanítónövendékeket, mint a történelem tanítására.”⁹ Ezt a felfogást a tanítóképző-intézetek történelemtanárainak a magukévá kell tenniök. Hogy pedig a tanító a reá váró történetkutató feladatot betölthesse, más szempontok mellett, ezért

⁸ Mályusz Elemér: *Falutörténet* c. tanulm.

⁹ *A falutan művelése*. Bp. 1931.

is fontosnak kell tartanunk jövő tanítóképzésünkben a latin nyelv tanításának biztosítását sok külföldi tanítóképzéshez hasonlóan.

Igenis, arra van szükség, hogy a községtörténetírást, mint általában a falukutatás egész területét, a faluról jött és kiművelt értelemmel, nemes érzésekkel oda visszatérő tanítók karolják fel és ápolják, kik a néppel együtt éreznek és a népnek hivatott vezetői. Ez fontos nemzeti érdek is, mikor elfajulásokat látunk olyan falukutatók munkáiban, kik a falu iránti érzéketlenségükben és tájékozatlanságukban mindent furcsaságnak látnak a nép életében, viszonyaiban s komoly tanulmány helyett azután színes, megtevészti riportokat írnak a falu életéről. Hogy pedig igaz, értékes megállapításokra, következtetésekre, okulásokra jussanak el a tanítóképző-intézeteinkből kikerülő tanító-falukutatók, melyeknek alapján a nép felsegítése megindulhat, a mult megbecsülésére, hagyományok tisztelésére, a fejlődés megértésére kell nevelnünk tanítványainkat. Ez a történelem tanárának a lakóhelykutatásra való előkészítésben a legfontosabb szerepe.

Dr. Mezösi Károly.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK

Fizetésjavítás és fizetésrendezés.

Nem mi állapítottuk meg, de közismert, hogy az ipari cikkek és termények árának emelkedése, valamint a magas közterhek okai elsősorban a drágaságnak nemcsak nálunk, de világszerte mindenütt. Hogy miért ez a folytonos emelkedés és meddig tart, azt még a közgazdaságtannal behatóban foglalkozóknak sem sikerült teljesen felderíteni. Tudósok, pénzemberek, termelők és közgazdák sem tudják úgy megmagyarázni, hogy annak ismeretében aztán meg lehetne állítani a folytonos drágulás fenyegető rémét, vagy olyan intézkedéseket tehetnének, melyek hozzásegítenék az összes keresőket a drágaság leküzdéséhez szükséges anyagi eszközökhöz. Hogy anyagi nehézségeinket, a folyton jelentkező drágulást trianoni megcsonkíttatásunk különösebben elősegíti, az is eléggé közismert, de az általános drágulás megmagyarázásához sem ez, sem a többi rossz békeszerződés létele és hatása nem elegendő. Szenvedik ezt az általános drágulást olyan államok is, amelyeknek a világháború befejezése a győzelmet jelentette. Legjobb példa erre Franciaország, hol a drágaság folytán mind gyakrabban hallunk pénzügyi nehézségekről, frankválságról és egyéb krízisekről. Nehéz tehát az államok helyzete, de még nehezebb a pénzügyminisztereké, kiknek hivatása, hogy megtalálják az utakat és módokat, amelyek révén elsősorban azokon kell segíteniök, kik mint fizetéses alkalmazottak nem cselekedhetnek úgy, miként a termelők, avagy a termékeket és terményeket feldolgozók, hogy egyszerűen emelik produktumaik árát a drágulási százalékszám arányában.

Az is nagy baj természetesen, ha a termelt áruk értékesítése olyan nehezen megy, hogy azok eladásakor nem drágulásról, hanem inkább olcsóbbodásról lehetne beszélni. Egyes cikkekben volt már erre eset, de ez

az olcsóbbodás soha nem volt olyan egyetemes, mint például a drágulás, amely hacsak néhány cikkben jelentkezik, mindjárt maga után vonja az összes cikkek árának emelkedését. 1933-ban a búza ára 7 pengő 30 fillér volt. Ez a katasztrofálisan olcsó ár nem vonta maga után az ipari termékek hasonló mértékben való olcsóbbodását, de tetemesen csökkentette az állam bevételeit. Kénytelen volt tehát az állam is arról gondolkodni, hogy csökkentse kiadásait. Úgy vélte, hogy erre az egyik alkalmas mód az lesz, ha alkalmazottainak a fizetését csökkítja meg, miután ezt cselekedte 1931-ben (XXVI. t.-c. rendelkezései). Az állami tisztviselőknek az a reménysége, mely még 1927-ben, tehát éppen 10 esztendeje őket eltöltötte, hogy fokozatosan elérik a háború előtti fizetéseiket, teljes lemondásba fulladt. 1927-ben volt ugyanis illetményjavítása a tisztviselőknek, mely az egyes fizetési osztályokban csak 70%-át adta meg a háború előtti színvonalnak, kivéve a fegyveres erőt, melynek fizetésében sikerült biztosítani a békebeli nivót. tehát a 100%-ot. Erről az 1927. évi illetményjavításról mondotta az akkori pénzügyminiszter dec. 14-i képviselőházi beszédében, hogy az „igen szerény méretű”. Kilátásba helyezte az emelkedés lehetőségét, mert megállapította azt is, hogy az 1927. évi illetményjavítással sem érték el a tisztviselők azt a helyzetet, mely a tényleges és nyugdíjas közszolgálati alkalmazottak részére határozott, nyugodt megélhetést biztosítana.

Nem a pénzügyminiszteren, hanem szomorú közgazdasági viszonyainkon múlt aztán, hogy emelés helyett jöttek a csökkentések. Először 1931-ben, majd 1933-ban. Mindenki azt remélte, hogy az államnak ez a cselekvése a termények és ipari cikkek árának a csökkenésére is kihat majd és ha kevesebb is lesz a fizetés, de olcsóbb lesz a kenyér, hús, iparcikk, egy szóval a megélhetés. E helyett azonban bekövetkezett az a folyamat, amelynek érthetlenségét — mint fentebb említettük — elfogadhatóan megmagyarázni még senkinek sem sikerült: vagyis a drágulás. És ma ott tartunk, hogy a második illetménycsökkentés idejében lévő 7 p. 30 fill-es búza 21 pengőre emelkedett, tehát a kenyérre valónak az ára az illetménycsökkentés óta majdnem háromszorosára nőtt meg. A hivatalos statisztikai adatok állapították meg, hogy hazánkban egy négytagú munkáscsalád létfenntartási költségeinek indexszáma 1933 október havában 87.7 volt, 1937 szeptemberében pedig 108.9%-ra emelkedett, vagyis a hivatalos statisztika szerint is az utolsó illetménycsökkentés éve óta a drágaság 21.2 %-kal nőtt meg. A világszintű helyzet még szomorúbb emelkedést mutat ki, mert a legutóbbi 12 hónap alatt a gabona és élőállat 22%-kal, a bányászati termékek (tehát az ipari nyersanyagok és tüzelő) 26%-kal drágultak.

Letagadhatatlan, hogy az általános dráguláshoz az egyes államok is hozzájárultak újabb adók, illetékek és illetmények beiktatásával, amelyekre természetesen a bevételi jövedelmek csökkenése kényszerítette a pénzügyminisztereket, mert a tisztviselők illetményeinek a lecsökkentése korántsem volt elegendő a bevételi hiányok eltüntetésére — ott, ahol ez a tétel is szerepelt a költségvetések összeállításában. Az újabb bevételi források nyitába még virágzó gazdasági élet mellett is természetesen növeli a drágaságot az ismert áthárítási elmélet alapján és így érthető, hogy noha a mi gazdasági életünkben is némi javulás állott be az utóbbi években az állami bevételek növelése folytán, nem történthetett ez a folyamat bizonyos drágulás nélkül. Ez a legérzékenyebben azokat a tisztviselőket érintette, kiknek az állam kétszer is csökkentette azt a fizetést, amelyről a csökkentés előtt jelentette ki a pénzügyminiszter, hogy határozott és nyugodt megélhetést nem biztosít. Hogyan biztosíthatna tehát ma, mikor az 1931. és

1933. évi csökkentések átlagosan 33%-ot tettek ki és ehhez még a hivatalos statisztika szerint is (amely mindig szabatosan számít) 21,2%-s lett a drágulás?

A magyar tisztviselők hazafisága és államhűsége közismert. Panaszaitkat a drágulás és nehéz megélhetés miatt már évek óta memorandumokba foglalták és a Kansz útján eljuttatták az illetékes fórumokhoz. Ott az állam teljesítőképességére, a nehéz pénzügyi helyzetre való utalással csak olyan javításokhoz jutottak, melyek megkönnyítik a gyógykezelést (Otba) vagy a családi pótléknak olyan csekélymértékű emelését eredményezték, mely az államnak mindössze évi két és fél millióval való többletet jelentett. Bármennyire is tanújelét adta ezzel az állam szociális érzékének, ezek csak morzsák ama nagy terhek mellett, amelyek az állami alkalmazottakra nehezedtek a két illetménycsökkentés és a 21,2%-os drágulás miatt. Hogy ez milyen nyomorúságos helyzetbe sodort sokakat az összes tisztviselői kategóriák közül, azt legjobban a Kansz országos elnöki bizottságának a tagjai tudhatták, ahol a havonta tartott bizottsági üléseken ezek nyilvánosságra jutottak, de éppen hazafias okokból a szélesebb nyilvánosságot meg nem járhatták. Sokan már a panaszkodást is hiábavalónak tartották, annyira erőt vett rajtuk a csüggedés; mások nem mernek panaszkodni, hisz arra gondolnak, hogy 624 állásra hirdet például állást a főváros és pályázik azokra 4581 ember. Tehát akármilyen nyomorúságos is az a kis fizetés, mégis jobb a semminél, hátha ez is elvész vagy rosszabb helyre kerül, ki panaszol és keserűségét magába fojtva, dacol és elégedetlenül végzi inkább dolgát. A keserűség érzése hatotta át az állami alkalmazottak ezreit és a Kansz ezeknek is hangot adott az illetékesek előtt. Megrendezte okt. 24-én szolnoki vándorgyűlését, hol feltűnő ngyszámban jelentek meg a különféle tisztviselői alakulatok, hogy meghallgassák az elnökölő Neményi Imre államtitkárnak és Javorniczky Jenő min. tanácsos vezértitkárnak nemesvettű, súlyos adatokkal teletűzdelt beszédeit, amelyek egy-egy óriási, csokorba foglalták töméntelen egyesület (vasutasok, jegyzők tanárok, tanítók stb., stb.) addig elhangzott panaszvirágait. Mert hogy akadtak már korábban is egyesek, kik hangot adtak keserveiknek, már fentebb is említettem. A Középiskolai Tanárok Orsz. Egyesületének legutóbbi, okt. 2-i közgyűlésén pl. ezt mondta az egyik felszólaló: „Az a tapasztalata, hogy a tanárság hevesen érdeklődik az anyagi helyzetről, csak nem tud hangot adni nyomott érzésének. Anyagi sorsa ma rendkívül szomorú és a korábbi állapottal szemben érezhető visszaesést jelent. Odajutott, hogy még a könyvtárát is el kellett tékoznia és abbahagynia tudományos tevékenységét.” Azt hiszem, nem kell hangsúlyozni, hogy nemcsak a középiskolai, de a többi tanártársak sincsenek másképen, mint ahogyan ezen a közgyűlésen, meg másféle gyűléseken is elhangzott.

A sok panasznak mintha külföldön lett volna meg a hatása... Jugoszláviában nagymértékű fizetésrendezést határozott el az állam. Franciaországban a kormány úgy döntött, hogy Párizsban és a vidéki nagyvárosokban havi száz, kisebb vidéki városokban és községekben pedig havi 66 frankkal emeli a tisztviselői fizetéseket, a nyugdíjakat pedig havi 50 frankkal. De megjött a híre annak is, hogy a tisztviselői szervezetek képviselői kijelentették, hogy a kormány által elhatározott fizetésemelés korántsem kielégítő mértékű. Most ott tartanak, hogy a francia miniszterelnök kijelentette, hogy a fizetésjavítás terén 1700 millió franknál (kb. 100 millió pengő) nagyobb áldozatot nem hozhat.

A sok panasznak, a Kansz. okt. 27-i nagy felterjesztésének és ama ténynek, hogy az államnak még a legutóbbi R. Tyler-jelentés szerint is éppen

100 millió pengővel több bevétele volt az előirányozottnál, arra bírta a magyar kormányzatot, hogy a tisztviselőtársadalom helyzetének „némi” javítására szükséges lépéseket tegyen. Így került nov. 19-én d. u. a 33-as bizottság elé a tisztviselők fizetésemeléséről szóló rendelet, amely azt általánosságban és részleteiben elfogadta és amely azóta a napilapok híradása révén közzismeretessé vált. Felszólalt a bizottság ülésén a pénzügyminiszter is, akinek a kijelentése szerint „az államra ebből háramló teher évi 17,700.000 pengőre becsülhető.”

Jól tudjuk, hogy az állam az egész bevételi többletet (mely többszöröse ennek a 17,700.000 pengőnek), nem áldozhatja a tisztviselői fizetés „némi” megjavítására. De az állami alkalmazottaknak az lett volna megnyugvásukra, ha első lépésként legalábbis az 1931. évi fizetési illetményeikhez jutottak volna ezen többletből azzal az ígérettel, hogy ezt hamarosan követi a második lépés: az 1927-i állapot visszaállítása, amelynek a megtörténte esetén is még mindig csak a háború előtti színvonalnak a 70%-át kapnák meg a tisztviselők az egyes fizetési osztályokban. Az meg egyenesen szomorúsággal tölti el az állami alkalmazottakat, hogy csak január 1-ével kerül folyósításra az a javítás, melynek égető szükségét éppen a karácsonyi hónapban érzik legjobban az állami tisztviselők. Ha másként nem, karácsonyi segélyként kaphatták volna meg azt az 5%-os emelést az alkalmazottak, amelyet máris elnyelt a drágaság. A főváros közlelmzési bizottsága most készült el pl. a főváros közlelmzési helyzetéről szóló jelentésével és megállapította, hogy a tavalyi árakkal szemben 8.6% a drágulás, az 1933. évi állapottal szemben pedig 29 százalékos. Fájdalommal tölt el minden aktív alkalmazottat az a tudat, hogy a nyugdíjasok még ebben a csekély 5%-os emelésben sem részesültek. Annyit kellett volna kapniok, amennyit 1933-ban elvettek tőlük. Nem is tett említést a pénzügyminiszter úr arról az egy évről sem, amelyet az automatikus előlépés szempontjából is a tisztviselők elveszítettek. Ezért, meg a tanári korpótlékokért és a mielőbbi következő fizetésjavításokért már most kell megindítani a küzdelmet, hogy végre a fizetésrendezésig is eljuthassunk, mert csak akkor lehet a közszolgálati alkalmazottak és közöttük a tanárok részére is „határozott, nyugodt megélhetést biztosítani”. Ez a küzdelem természetesen a jövőben sem ádáz eszközökkel fog folyni, hanem sok súlyos „anyag” sebeinknek a feltáráásával, hogy belássa a kormány, miszerint éppen a hazának, a nemzetnek, a termelő társadalomnak az érdeke, hogy egy anyagilag megerősödött, ne pedig csak máról holnapra élő, nincstelen és bizonytalan sorsú tisztviselő, tanári és bírói osztály képezze az államfenntartó és irányító középosztálynak rendíthetetlen, megbízható és hazafias gerincét.

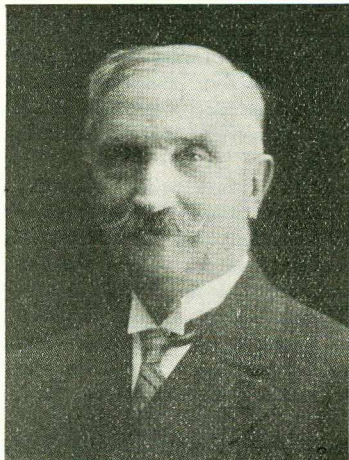
Mesterházy Jenő.

AKIK ELMEN TEK

Zrinyi Károly.

1861—1937.

1861. január 1-én született Csáktornyan. Az elemi és a polgári iskolát szülővárosában végezte el. Tanítói oklevelét 1879-ben a budapesti I. ker. állami tanítóképző-intézetben szerezte. Működését a csáktornyai községi elemi és iparostanonciskolában kezdte.

Tanítói munkája közben szorgalmasan készült a polgári iskolai tanítói oklevél megszerzésére is. Ennek birtokában 1888-ban városa polgári iskolájához került. Szorgalmas és becsületes munkája eredményeképpen 1896-ban az ugyancsak szülővárosában lévő állami tanítóképző-intézet tanára lett. Majd 1907-től kezdve igazgató 1918. december 24-ig, amikor Muraközt megszállották a délszlávok és a magyar tanítók képzése megszűnt ebben az intézetben.

Az intézet tanári testületével együtt 1919. tavaszán Zrinyi Károlyt is kiutasították a szerbek az általuk megszállott területről. Ideiglenesen Nagykanizsán telepedett le, ahol a legtöbb muraközi menekült szeretetteljes otthonra talált addig is, amíg véglegesen el tudott helyezkedni a csonka hazában.

1919. szeptemberében átvette a csurgói állami tanítóképző-intézet vezetését, s itt működött még két iskolai éven át nyugállományba helyezéséig. 1921-ben vonult nyugalomba 42 évi szolgálat után. Még egy évig Csurgón tartózkodott, majd Kíspeszt-Wekerletelepre, leánya működési helyére költözött.

Itt érik családi bánatai. Felesége után elveszti Muraközben férjnévelő leányát és fiatal asszony-unokáját is. Lelki fájdalmai mellett testi szenvedélyesség is éri. Bokáját töri el és ettől kezdve betegeskedik. Külsőleg egészséges még, de már ott bujkált benne a végzetes betegség, amely végül is ágyba döntötte. Erős szervezete még sokáig küzd életéért, de végül is 1937. szept. 20-án utoléri őt is a kikerülhetetlen emberi végzet.

Tanári és igazgatói munkásságát hivatásának és tanítványainak a szeretete jellemezte. Ismerte tanítványai erőnyeit és hibáit, családi viszonyait. Ezek ismeretében egyénileg foglalkozott velők. Azok közé az igazgatók közé tartozott, akik nemcsak a hibákat vették észre, hanem az érdemeket is. Nemcsak bünetett, de jutalmazott is. Ha úgy érezte, hogy igazságtalanul bánt valamelyik tanítványával, iparkodott azt jóvátenni. Ezért tanítványai mindig szeretettel emlegetik és hálás szívvel gondolnak vissza az intézetben eltöltött időkre.

Tanártársai is elsősorban a jó barátot, az intézet első munkását éreztették igazgatójukban. Fáradhatatlan volt hivatalos munkájában. Kora reggeltől késő éjtszakáig ott találhattuk íróasztala mellett, ha intézete érdeke azt kívánta. Maga akart meggyőződni intézete rendjéről, ezért ellenőrző

munkájában is fáradhatatlan volt. Kötelességeinek elvégzésében mintája a tanári testületnek. Sokszor más kartársa kötelességét is szívesen elvégezte, csakhogy ne akadjon meg az intézeti munka rendes üteme. Szívesen dolgozott, mert tudta, hogy a munka az élet.

Intézete mellett családja érdekeit is mindenkor szívén viselte. Családja gondozásában ép oly fáradhatatlan volt, mint hivatalos munkájában.

Ezek mellett még mindig jutott elegendő ideje arra, hogy a társadalmi életben is jelentős szerepe legyen. Számos intézményt és egyesületet irányított, majd vezetett Csáktornyan, a horvátajkú Muraköz középpontjában. Hazafias ünnepélyeket, műkedvelő színielőadásokat rendezett. Szerkesztette a magyar és horvát nyelvű, de erősen nemzeti szellemű *Muraköz-Medjimurje* c. hetilapot. Három kisdédóvó szervezésében vett részt. Megírta Csáktornya monografiáját.

Pedagógiai és társadalmi munkásságával nagy része volt Csáktornya lakosságának megmagyarosításában. 1868-tól kezdve, amikor megszervezték a magyar elemi iskolát, a megszállásig az idegennyelvű Csáktornyából majdnem teljesen magyarul beszélő és magyarul érző kis város lett. De magyarul érzett Muraköz lakosságának legnagyobb része is. Ebben a munkában vezető szerepe volt a tanítóképzőnek. Az intézet tanári testületének hazafias lelkületét vitték magukkal az innét kikerült tanítók, akik nemcsak Muraközben és a Vendvidéken, de mint Julián-egyesületi vagy MÁV-tanítók, Horvátországban is a magyar kultúra terjesztői és ápolói lettek.

Zrinyi Károly ennek az intézetnek az utolsó igazgatója. Érthető, hogy a megszállók egész kiutasításáig erős felügyelet alatt tartották. Amikor ott kellett hagynia szeretett szülőföldjét, már 58 éves volt. Egy emberöltő munkásságának eredménye szűnt meg a megszállás által. De Zrinyi Károly ideális lelkülete nem csüggedt el ekkor sem. Társadalmi működését folytatta tovább.

Bárhol volt, mindenütt kötelességein felül dolgozott, önzetlenül. Nevelői és hazafias lelkülete nem engedte meg, hogy társadalmi szerepléseit anyagiakkal jutalmazták. Csurgón a Vörös Kereszt Egyesület fiókjának, a csurgói járás tanítóegyesületének, a községi polgári leányiskola iskolaszékének elnöke, az iparostanonc iskola igazgatója. Előadásokat tart az iskolán kívüli népművelési tanfolyamokon. Kispeszt-Wekerletelepen az állami elemi iskolák gondnokságának, a Hangya szövetkezet felügyelőbizottságának, a Wekerletelepi Társaskörnek az elnöke. Résztvesz a Muraközi Szövetség díszgyűlésein, beszédeket mond, rádiófelolvasásokat tart.

Fáradhatatlan munkásságáért a Társadalmi Egyesületek Országos Szövetsége 1929-ben a jubileumi érdemjelvényét ítélte neki „Hazájához és Nemzetéhez tanúsított odaadó és rendíthetetlen hűsége, bátorsága, nemkülönben a köz javáért végzett önzetlen munkálkodása jutalmául.” Rendíthetetlenül hitte, hogy a Muraközt nem veszítette el örökre a magyarság. Szíve oda vágyakozott vissza. Reményeinek megvalósulását nem érthette meg. Utolsó útjára igen sok volt tanítványa, néhány tanártársa és barátainak tömege kísérté el. Muraközi tanítványai elhozták neki szeretett szülőföldje áldott földjét, hogy feje alá tegyék. Azon pihen.

A régi nevelői gárda egy fáradhatatlan munkásságú és erős nemzeti érzésű önzetlen tagja hagyott itt bennünket akkor, amikor a boldogabb jövő érdekében nagyon sok ilyen magyarra volna szüksége a hazának. Álmodjon szépeket az örök Magyarországról!

Dobosy Elek.

IRODALOM

H. Mihalik József: *Az eszperantó kiségitőnyelv módszeres tankönyve.* Magántanulásra és tanfolyamokon való használatra. Budapest, 1938. Kókai Lajos kiadása. 82 old. Ára 1.50 P.

Középfokú iskoláink tanulói erősen érzik, hogy a különböző nyelvek tanulása tanulási idejük nagy részét felemésztí. A növendéknek egyszerre három-négy idegen nyelvet is kell tanulnia, pedig sokszor sem kedve, sem érveke nincs hozzá. Mennyivel szívesebben foglalkoznék csak azzal a nyelvvel, amelyre jövője érdekében szüksége van. Ha majd 18—20 éves korában pályát választ és érzi, hogy valamely idegen nyelv elsajátítása számára nélkülözhetetlen, úgyszintsem alkalmat fog keresni, hogy megtanulja. Számára így a sokféle idegen nyelv elsajátítása nagyfokú megterhelést jelent. A befektetett munkát esetleg sohasem fogja tudni kihasználni, pedig az erre áldozott időt jobb, a haza szempontjából értékesebb tudásra is fordíthatta volna.

Többször tapasztaljuk, hogy sok ember az idegen nyelv elsajátításával annak műveltségét is elsajátította a hazai műveltség rovására. Az idegent szebbnek, jobbnak látja, többnek értékeli, mert a hazait nem ismeri.

Új korszakba lépne az emberiség, ha nem kellene saját anyanyelvén kívül többféle nyelvet tanulnia, s ha volna egy kiségitő nyelv, mely a világ népei között összekötő kapocs lehetne. Ilyen alkalmasnak bevált kiségitő nyelv az eszperantó, melynek évről-évre több híve van. Mint mesterséges nyelv egyszerű, megtanulása könnyű, független mindentől, végcélja, hogy megértést, szeretetet, békét sugározzon az emberiségre. Ennek a kiségitő nyelvnek elsajátítására írta meg Mihalik József tankönyvét.

A szerző a tankönyv anyagát 10 leckére osztotta. Minden lecke két részre tagolódik. Az első rész a nyelvtani fogalmakat tárgyalja és azokat találó példákra alkalmazza. A második rész a nyelvtani szabályok begyakorlására szolgál. Itt szókincset, szóképzést és fordítási gyakorlatokat ad eszperantóból magyarra és viszont. Az egyes leckék végén összefüggő olvasmányt találunk. Ennek begyakorlását szolgálják az utána feltett kérdések. A szöveg közé iktatott, a magyar népművészet köréből vett képek szebbé, magyaros hangulatúvá teszik a könyvet.

Az egyes leckék menetén és a könyv összeállításán meglátszik, hogy az eszperantó nyelvet szerető, annak eszmei céljáért lelkesedő szerző verbeli pedagógus is. A tankönyv menete logikus, magyarázatai világosak, példái a gyakorlati életből vannak véve. E kiváló tulajdonságai alkalmassá teszik arra, hogy tanfolyamokon és magántanulásra sikerrel használják, ezért a tanítóképző-intézetek tanárainak és növendékeinek beszerzésre ajánlom.

Jaloveczkyné Czinkovszky Kornélia.

Dr. Olay Ferenc *megjelent munkáinak jegyzéke. 1927—1936.* Budapest, Magyar Nemzeti Szövetség bizománya. 41 lap. Ára 1.20 P.

„Megtorpanni a tévedés előtt, amelyet le lehet küzdeni, bűn az észszerűség ellen. Megtorpanni az igazságtalanság előtt, amelyet le lehet küzdeni, bűn az emberiség ellen.” Turgotnak idézett szavai vezetnek be a nem régen elhunyt kiváló kultúrpolitikusunk, dr. Olay Ferenc megjelent munkáinak jegyzékét. A mottó valóban találó Olay egész kultúrtörténetirő

munkásságát annak a nagy célnak szentelte, hogy leküzdje azokat a gyászos tévedéseket, vakmerő ferdítéseket és igazságtalanságokat, amelyek az ezer éves magyar föld trianoni sírját megásták.

Olay Ferenc 1922-ben kezdett hozzá a trianoni békeparancs kulturális adatainak tanulmányozásához és összegyűjtéséhez. Első nagy munkája 1927-ben hagyta el a sajtót. E műnek gróf Apponyi Albert meleg hangú elismerő előszavával rövidesen megjelent a második bővített kiadása is. Mintha csak érezte volna tragikusan korai halálát, oly lázas szorgalommal ontotta a magyar igazság érdekében felbecsülhetetlen értékeket jelentő munkáit, még pedig igen sok esetben nemcsak magyar, hanem francia, német és eszperantó nyelven is. Írói tevékenységének rövid nyolc éve alatt összesen 388 irodalmi terméke látott napvilágot. Ebből könyvalakú önálló munka, amelyek közül többet ismertetett a Magyar Tanítóképző is, 11, kézirat 1, különlenyomat 17, hetilapokban, folyóiratokban és gyűjteményes sorozatokban megjelent munka 201, hírlapi cikk 131, egyetemi, tudományos és ismeretterjesztő előadás pedig 27.

E munkák jegyzéke a címekeket nemcsak magyar, hanem német és francia nyelven is közli, s egyben tájékoztat arról is, hogy az illető munka hol jelent meg s esetleg melyik folyóirat vagy hírlap közölte róla ismeretést. Mindenesetre nagy gonddal készített bibliográfia, amelyik igen jó szolgálatot tesz mindazoknak a kutatóknak, akik a keresztre feszített magyar igazság kérdéseivel érdemlegesen kívánnak foglalkozni.

Örök kár, hogy Olay Ferenc megkezdett nagy munkáját nem folytathatta tovább. Halálával a trianoni igazságtalanságok egyik legalaposabb, legtárgyilagosabb felderítőjét, a magyar igazság egyik leglelkesebb, legtermékenyebb tollharcosát veszítettük el. Korai elhunytát minden igaz magyar őszinte szívvel fájlalja.

Barabás Tibor.

Váradí József: *Iskolaszervezetten tanító- és tanítónőképző-intézetek számára.* Harmadik átdolgozott kiadás. Budapest, Szent István-Társulat kiadása, 1937. 119 old. Ára 1.80 P.

Néhány éven belül Váradí tankönyvének már a harmadik kiadása van előttrünk. Ezt a kiadást nemcsak az tette szükségessé, hogy az előző kiadás készlete elfogyott. A szervezetten tankönyvét a fogyasztás mértékétől függetlenül is módosítani, bővíteni, új kiadás alá rendezni kell. Megköveteli ezt az a tény, hogy ennek a tárgynak az anyaga folytonos levésben, állandó forrongásban van. Közoktatásunk igazgatásában, sőt szervezetében az utóbbi években a megszokottnál is nagyobb változások történtek, s ezek szinte parancsoló szükségé tették Váradí tankönyvének harmadik átdolgozott kiadását.

Legfontosabb kérdés, hogy ez az átdolgozás a kívánalmaknak megfelelően történt-e, felfokozta-e a könyv értékét és kiküszöbölta-e az előző kiadásokkal szemben felhozott kifogásokat? Általában azt kell mondanom, hogy igen. A szerző a legnagyobb gondossággal és lelkiismeretes körültekintéssel végezte az átdolgozást. Figyelmét semmi sem kerülta el, ami lényeges. Közoktatásügyünknek nemcsak új igazgatásáról és intézményeiről ad jó szintézist, de az újabban megjelent szabályzatoknak és rendeleteknek szerves beillesztésével könyvének régi anyagát is megfelelően átforgmálta és helyesbítette. Ebben a tekintetben olyan messze ment, hogy a

kéziratnak úgyszólván a nyomdába adásáig megjelent rendelkezéseket is feldolgozta.

Az ilyen könyv csak akkor felel meg a kívánalmaknak, ha írója első kézből merít. Váradi könyvének megvan ez az erénye. A szerző mindenkor a közvetlen forrásokhoz, a törvényekhez, végrehajtási utasításokhoz, szabályzatokhoz, hatósági rendeletekhez fordult. Sokszor szó szerint idézi a törvényeket és rendeleteket. Ennek az eljárásnak mindenesetre megvan a maga bece. A könyvnek a megbízhatóságát és hitelességét növeli. De van hátrányos oldala is. A törvények és rendeletek fogalmazása csak ritkán mintája a kifogástalan és könnyed stílusnak. Szó szerinti beillesztésük a könyv nem egy részét teszi nehezkessé s megtanulásra kevésbé alkalmassá. Egy helyes elv gyakorlati megvalósítása így nehezíti meg a tanuló dolgát!

Váradi könyvének első és második kiadása ellen felhozták, hogy túlságosan terjedelmes. Ilyen sok anyagot heti egy órában feldolgozni, sőt még el is ismételni, nem lehet. Ez a hiba a harmadik kiadásban is megvan. Hogy Váradi könyve a tantervileg szűkreszabott határokat áttörte, annak több oka van. Egyik, hogy a közoktatási szervezetünket alkotó összes iskolafajtákat és intézményeket teljes részletességgel ismerteti. A könyvnek több mint a harmadát ez az ismertetés foglalja el. Pedig a tanítójelöltek számára írt szervezettannak nem ez a középponti anyaga. Sokan mondhatnák, hogy a képzők részére készült szervezettannak iskolaszervezetünket csak nagyvonalúan kell áttekintenie, csak keretet rajzolni, amelyen belül aztán a nevelésügy minden szervezeti kérdése letárgyalható. A terjedelem másik oka az egyes iskolatípusokhoz írt fejlődésrajz. (Ígaz, hogy ezt a III. kiadásban a szerző már rövidebbre fogta.) Végül megnövelte a könyvet az is, hogy benne a szerző a törvényeknek, rendeleteknek, utasításoknak, szabályzatoknak szinte félelmetes sokaságát sorakoztatja fel.

A magam részéről a könyv nagy terjedelme ellen felhozott panaszt nem osztom. Váradi könyvét nem tekintem egyszerű tankönyvnek. Nem minden része megtanulnivaló. Úgy látom, hogy Váradinak ezzel a könyvével távolabbi céljai vannak. Azt akarja, hogy a fiatal tanítónak is hasznára legyen. Faluhelyen sokszor megesisik, hogy a szülők iskoláztatási kérdésekben a tanítóhoz fordulnak tanácsért. Jó tehát, ha a tanító keze ügyében olyan tankönyv van, amely az összes alsó- és középfokú gazdasági, ipari és egyéb iskolákról és tanfolyamokról megbízható tájékoztatást nyújt. A sok paragrafusnak, rendeletnek és meggyásnak is megvan a haszna a fiatal tanító szempontjából. Nem felesleges és nemcsak a könyv terjedelmét növeli, amidőn a szerző nem elégszik meg a rendeletek pusztá megemlékezésével, hanem azt is megmondja, hogy a rendelet a hivatalos lap melyik számában s annak melyik oldalán olvasható. Ezzel kulcsot akar adni a fiatal tanító kezébe, amelynek segítségével az iskolai ügyvitel közben felmerülő és megoldást váró kérdéseit megoldhatja.

Aki így fogja fel Váradi könyvét, az ebben az új megjelenési formájában nemcsak örömmel és elismeréssel fogadja, hanem a tanítónevelésben mint kitűnő didaktikai eszközt termékenyen és eredményesen fel is használja.

Molnár Oszkár.

Csete Balázs: *Mesél az élet.* Kiadja az Ifjú Polgárok Lapja. Kispest. 1936.

Ez a kötet novellák gyűjteménye, melyek már egyenkint megjelentek a Zászlónk, az Ifjúság és Élet és az Ifjú Polgárok Lapja c.

ifjúsági folyóiratokban. Tárgyuk szerint 3 csoportba oszthatók az elbeszélések. Egy részük az oroszországi hadifogolysorsból tár elénk képeket, más részük a szerző szülőföldjének lakóiról, a jász-kunsági magyarokról szól, a harmadik csoportban cserkész-történeteket kapunk.

A legérdekesebbek a hadifogságról szólnak. A szerző 5 évet sínylődött orosz fogságban, megrázó és megkapó élményekben egyaránt része volt. Az átéltség eleveensége lüktet a novellákban. Megtudjuk belőlük pl., hogy ijesztő nagy volt az ellentét már a háború alatt is a cseh, a magyar és az oláh katona között. Viszont meglepő, mennyi szeretetre, megértésre találtak a magyar hadifoglyok az oroszok között. Egy-egy orosz gyermek kedvessége napsugarat lopott az életükbe, egymáshoz vezette a felnőtteket, a parancs szerint ellenségeket. Az orosz örök jó szíve, barátkozása megkönnyítette sorsukat. Lélekbe markoló a Buda Halálának története. Ez a véres zászlódarabba göngyölt könyv volt az egyik hadifogoly tábornak 5 éven át egyetlen magyar olvasmánya. Annyi áhitattal olvasták, amennyivel az istentiszteleteken vettek részt. Az egyik fiatal önkéntes ezen tanított egy öreg népfőlkeltőt olvasni.

A novellák tanúsága szerint az orosz otthonmaradottak épúgy aggódtak a harctéren levőkért, mint a mieink. Ott is az anyákra záporzott minden gond, a gyermekek eltartása, felnevelése. Sok orosz gyermek a harctéren elesett édesapja helyett új apára talált egy magyar hadifogolyban. A háború de sok életsorsot kovácsolt ily különösképen össze! Szó kerül arról is, milyen mérhetetlen a hazatérő hadifoglyok fájdalma akkor, amikor eszt földön kezükbe kerül az első térkép az ország felnégyelt testével. Zokogva omlanak a megcsúfolt haza képére. Az oláh boldog és fölényeskedik, a székely fájdalmában arcába sujt. Erdélyben öt lövi le orvul a bosszúálló oláh. Akik a meghagyott földre tértek vissza csonkán, bénán, az alföldi rozmaringos, muskátlis kis otthonba, azok sem jártak mindig jobban. Meghalt édesanyjuk, hitvesük, mátkájuk akkorra, nem győzte őket hazavárni. De megtörtént az is, hogy az országútra kitévedt gyermek vezette haza az édesapát, akit csak fényképről ismert meg. Ilyen földöntúli boldogság is kijutott néhány családnak.

A második csoport novellái vonzó képet adnak a szerző szülőföldjéről és annak népéről. Aki egyszer már oly messzire szakadt hazájától, mint egy hadifogoly, az visszatérve úgy hull a szülőföldjére, hogy szinte eggyé lesz vele és ott boldogan forrad vissza az elszakadt levél a rokonságfára, a tanult ember az egyszerű atyafiak családjába. Ekkor ébred rá, hogy küszködő, rögtörő vérei mily hüen őrzik népi nyelvüket, dalukat, művészetüket. Itt kapjuk magyarázatát annak, miért lett a szerző kutatója, gyűjtője a veszendőbe menő magyar művészi és lelki szépségeknek. Megbecsüli szülőföldje minden egyes magyarját. Oly ritka-szép a lelkük! Az egyik gyermekkori ismerőse, egy megöregedett juhász, húsz év múlva is előszedi koldustarisznyájából a kis piktör kezdetleges festményét.

Az utolsó csoport novellái, a cserkész-történetek, tele vannak természetszeretettel, jóízű kisdíások kópéságokkal. Végül egy vers zárja le a kötetet, amelyet a szerző a csepeli áll. s. közs. polgári iskola új épületének felavató ünnepélyén adott elő.

A könyvet igaz, lelkes magyar ember írta, akiben lángol a hon- és fajszeretet, akit mindenünnen visszahúznak a pipacslángos, búzakalászos magyar róna és jász-kunsági vérei. De az író meggyűlölt az élet és a sok megpróbáltatásban csodálatosan kifinomult a lelke, melynek igazi ékköve

a szeretet. Valami mérhetetlenül nagy szeretet ez, meleg sugarával be-
aranyoz jóbarátot, ellenséget egyaránt, ha az értékes ember, de legfőké-
ppen és mindenekfölött a gyermeket, aztán a természetet az utolsó virágig,
bogárkáig. Ez a szeretet kölcsönöz stílusának is bizonyos melegséget. A
szerzőben a mellett a toll művésze az ecset művészevel egyesül s ebből
magyarázható leírásainak színessége, meglepő finomsága és sok találó ha-
sonlata. Ilyen lélekkel, szívvel, szemmel és stíluskészséggel valóban hívá-
tott a szerző arra, hogy írjon az ifjúságnak, bár írásai ép annyi élvezetet
nyújtanak nekünk, felnőtteknek is.

Vécseiné Fehér Aranka.

Fogassy Ödön: *Huzalmunkák gyűjteménye.* A Gyakorló Polgári Iskola
Könyvtára XVI. köt. 400 ábrával. Szeged, 1937. Szeged Városi Nyomda és
Könyvkiadó Rt. 60 old. Ára füzve 7.50 P.

Ez a könyv folytatása szerzőnek ugyancsak ebben a könyvsorozatban
1933-ban *Szljöd (kézimunka) mintalapok* címen megjelent könyvének. Eb-
ben a munkájában 125 feladatban az agyag-, papír- és fémmunkákat dol-
gozta fel. Az egyes megoldásokat magyarázatokkal és kitűnő rajzokkal
kíséri, s ezzel a kézimunka ezen ágainak tanítását lényegesen elősegíti.

Az anyag- és papírmunkákat a kézimunkatanítás célját szolgáló tan-
terem és különleges felszerelés nélkül is sikerrel lehet tanítani és a ren-
delkezésre álló aránylag kevés időt szépen és eredményesen fel lehet hasz-
nálni. Ezzel szemben a fa- és fémmunkák tanításában az aránylag kevés
idő, a helyiségek hiánya, a hiányos felszerelés, a nagylétszámú osztályok
szinte leküzdhetetlen nehézségek elé állítják az oktatót. Pedig ezek igen
tanulságos részei a kézügyességi oktatásnak, mert több szerszámmal s azok
kezelésével ismertetik meg a tanulókat. A könyvnek egyik értéke abban
van, hogy ezek közül a munkanemek közül a huzalmunkák végzésére és
tanítására ad értékes útbaigazításokat. Ez annál fontosabb, mert napjaink-
ban mind több használati tárgy készül ebből az anyagból.

Szerző oly szeretettel és szaktudással állította össze munkáját, hogy
az nemcsak az iskolai kézügyességi oktatásnál nélkülözhetetlen, de nem
hiányozhatik annak a kezéből sem, aki aránylag csekély anyagi befekte-
téssel, kis fáradsággal maga-készítette használati tárgyakban keresi örö-
mét. Ilyen értelemben Fogassy könyve több a pusztá vezérkönyvnél: a
huzalmunkákba alapos bevezetést nyújt az amatőr ifjúnak és a felnőt-
tek is. Kétszeresen fontos ez ma, a rádióamatőröködés korában.

A könyvhöz 48 ízléses, csinosan elrendezett tábla tartozik, amelyek
szemléleti úton a kezdő számára is lehetővé teszik ennek a kézimunkanem-
nek elsajátítását. Fogassy egyedülálló munkáját nemcsak a szakemberek
forgathatják haszonnal, hanem ezermester ifjaink is. Beszerzésre ajánlom.

Farkasdy Zoltán.

EGYESÜLETI ÉLET

Az áll. tanító-, tanítónő- és óvónőképző-intézeti igazgatók, tanárok, gyakorlóisk. tanítók, nevelők, altisztek és szolgák rangsora.*

Sorszám	N É V	Állomáshely	Szolgálati idő kezdete	Jelen fizetési osztályba mikor került?	Legközelebbi előlépés ideje	Címado-mányozás
<i>Igazgatók.</i> V. fizetési osztály.						
1.	<i>Molnár Oszkár</i> tanügyi főtanácsos	Bpest VII. ker.	1906. IX. 28.	1937. VI. 30.	1940. VII. 1.	főig. cím
2.	<i>Dr. Padányi-Frank Antal</i> tanügyi főtanácsos	Bpest I. ker.	1911. XI. 1.	1937. VI. 30.	1940. VII. 1.	—
VI. fizetési osztály.						
1.	<i>Móczár Miklós</i>	Jászberény	1909. IX. 1.	1933. VI. 29.	1939. VII. 1.	—
2.	<i>Grynaeus Ida</i>	Bpest II. ker.	1916. X. 1.	1933. VI. 29.	1939. VII. 1.	—
3.	<i>Dobosy Elek</i>	Baja	1918. XII. 21.	1933. VI. 29.	1939. VII. 1.	—
4.	<i>Fekete József</i>	Bpest, áll. óvó- nőképző	1914. VI. 30.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
5.	<i>Szemerédi János</i>	Pápa	1913. X. 3.	1936. VI. 30.	1939. VII. 1.	—

* Folyóiratunk utoljára 1931-ben közölte a rangsort (M. T. 44. évf. 256—259. l.). Azóta sokat változott. A most közölt rangsor az 1937. évi decemberi állapotot tünteti fel.

Rendes tanárok.

12. fizetési fokozat (áll. rendszerű VI. fiz. oszt. 1. fokozata).

1.	<i>Éber Rezső</i>	Bpest I. ker.	1904. IV. 6.	1936. I. 1.	—	ig. cím
2.	<i>Barcsai József</i>	Baja	1904. IV. 6.	1936. I. 1.	—	ig. cím

11. fizetési fokozat (áll. rendszerű VI. fiz. oszt. 2. fokozata).

1.	<i>Dr. Radnai Oszkár</i>	Bpest VII. ker.	1906. VI. 21.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	ig. cím
2.	<i>Fliegl Kálmán</i>	Bpest VII. ker.	1906. VI. 21.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
3.	<i>Jaloveczky Péter</i>	Bpest I. ker.	1906. VI. 21.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	ig. cím
4.	<i>Pécs Gyula</i>	Kőszeg	1907. VIII. 13.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—
5.	<i>Lengyel Gyula</i>	Kőszeg	1907. X. 26.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—
6.	<i>Jancsó Erzsébet</i>	Bp. II. ker.	1907. IX. 17.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
7.	<i>Tscheik Ernő</i>	Bpest I. ker.	1907. XII. 17.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	ig. cím
8.	<i>Kovács Ernő</i>	Pápa	1907. XII. 17.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
9.	<i>Marczélly Kornél</i>	Pápa	1907. XII. 17.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
10.	<i>Leyrer Mátyás</i>	Kfélegyháza	1907. XII. 17.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
11.	<i>Hatvani Lajos</i>	Pápa	1908. I. 15.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
12.	<i>Sárosi István</i> h. igazgató	Kfélegyháza	1908. II. 26.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
13.	<i>Vizhányó Károly</i>	Kfélegyháza	1908. IX. 1.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
14.	<i>H. Mihalik József</i>	Bpest VII. ker.	1908. X. 9.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—

10. fizetési fokozat (áll. rendszerű VI. fiz. oszt. 3. fokozata).

1.	<i>Nagy Ferenc</i>	Bpest I. ker.	1909. VII. 27.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
2.	<i>Tanács Imre</i>	Győr	1909. VII. 27.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
3.	<i>Dr. Bató László</i>	Bp. áll. ónőnök.	1909. IX. 7.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	ig. cím
4.	<i>Csukás Zoltán</i>	Bpest VII. ker.	1909. XII. 18.	1936. I. 1.	1939. I. 1.	ig. cím
5.	<i>Zala István</i>	Pápa	1910. XII. 21.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—

Sorszám	N É V	Állomáshely	Szolgálati idő kezdete	Jelen fizetési osztályba mikor került?	Legközelebbi előléptetés ideje	Címado-mányozás
6.	<i>Dr. Lux Gyula</i>	Bpest I. ker.	1910. XII.21.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
7.	<i>Bácsfalvy Antal</i>	Nyiregyháza	1910. XII. 21.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	ig. cím
8.	<i>Málnási Dezső</i>	Jászberény	1911. IX. 1.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
9.	<i>Dr. Csada Imre</i>	Cinkota	1911. IX. 1.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
10.	<i>Chobodiczky Alajos</i>	Baja	1911. IX. 15.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
11.	<i>Braun Angela</i>	Bpest VII. ker.	1911. IX. 15.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
12.	<i>Endrei Tivadar</i>	Baja	1911. IX. 23.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
9. fizetési fokozat (áll. rendszerű VII. fiz. oszt. 1. fokozata).						
1.	<i>Aradvári Béla</i>	Nyiregyháza	1912. VI. 20.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
2.	<i>Znojemszky Ferenc</i>	Nyiregyháza	1912. VIII. 21.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
3.	<i>Dr. Kosáry János</i>	Bpest VII. ker.	1912. IX.26.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
4.	<i>Vas Károly</i>	Bp. II. ker.	1912. XII.19.	1936. I. 1.	1939. I. 1.	—
5.	<i>Szelényi Dezső</i>	Bpest I. ker.	1913. II.21.	1936. I. 1.	1939. I. 1.	—
6.	<i>Lechnitzky Gyula</i>	Bp. II. ker.	1913. VI. 6.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—
7.	<i>Mesterházy Jenő</i>	Bpest I. ker.	1913. VI. 18.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—
8.	<i>Székely Zoltán</i>	Kőszeg	1913. VI. 18.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—
9.	<i>Berzátzky László</i>	Jászberény	1914. VI. 10.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
10.	<i>Blénessy János</i>	Jászberény	1914. VI. 30.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
11.	<i>Pödör Béla</i>	Kőszeg	1914. VI. 30.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
12.	<i>Lázár Károly</i>	Sárosputlak	1914. VII. 1.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
13.	<i>Korber Aranka</i>	Pestszentlőrinc				
		áll. polg. leányisk.	1914. VIII. 28.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
14.	<i>Dr. Jelitainé dr. Lajos Mária</i>	Bp. II. ker.	1914. IX. 1.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—

15.	Kalmárné Kostyál Ilona	Bp. II. ker.	1914. IX. 1.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
16.	Kádár Ilona	Bp. II. ker.	1914. IX. 1.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
17.	Flóra Sándos	Baja	1914. IX. 1.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
18.	Bertha Mária	Bpest VII. ker.	1914. IX. 1.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
19.	Váradi József	Bpest I. ker.	1914. IX. 1.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
20.	Zala Mária	Cinkota	1914. IX. 4.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
21.	Orbán András	Baja	1914. IX. 18.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
8. fizetési fokozat (áll. rendszerű VII. fiz. oszt. 2. fokozata).						
1.	Tanai Antal	Jászberény	1916. I. 1.	1936. I. 1.	1939. I. 1.	—
2.	Békésiné Draskóczy Virginia	Győr	1916. VII. 21.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—
3.	Frigyes Béla	Bpest I. ker.	1916. VII. 25.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
4.	vitéz Komárnoky Gyula	Bp. áll. óvónők.	1916. XII. 16.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	ig. cím
5.	Roda Mária	Cinkota	1917. VII. 7.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
6.	Mácsay Károly	Bp. áll. óvónők.	1917. VIII. 16.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
7.	Haitsch Ella	Cinkota	1917. IX. 1.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
8.	Kishonti Barna	Bpest I. ker.	1917. IX. 1.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
9.	Pfalz György	Nyiregyháza	1917. IX. 1.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
10.	Farkasdy Zoltán	Bpest VII. ker.	1917. X. 10.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
7. fizetési fokozat (áll. rendszerű VII. fiz. oszt. 3. fokozata).						
1.	Szilágyi János	Baja	1918. VII. 4.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
2.	Özv. Biberauerné Abonyi Júlia	Cinkota	1918. VII. 25.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
3.	Zrinyi Aladár	Baja	1918. VII. 30.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
4.	Fogassy Ödön	Szeged gyak. polg.	1918. VII. 30.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
5.	Sebestyén Erzsébet	Bp. II. ker.	1918. VIII. 31.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
6.	Ibererné Popovits Olga	Bpest VII. ker.	1918. IX. 1.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—

Sorszám	N É V	Állomáshely	Szolgálati idő kezdete	Jelen fizetési osztályba mikor került?	Legközelebbi előlépés ideje	Címado-mányozás
7.	<i>Szontagh Katalin</i>	Bp. II. ker.	1918. IX. 15.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
8.	<i>Dohanics János</i> megb. igazgató	Nyiregyháza	1918. XII. 21.	1936. I. 1.	1939. I. 1.	—
9.	<i>Girtler Mária</i>	Bp. II. ker.	1920. IX. 15.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
6. fizetési fokozat (áll. rendszerű VIII. fiz. oszt. 1. fokozata).						
1.	<i>Stich Nándor</i>	Baja	1921. III. 28.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
2.	<i>vitéz Rozsnoky Antal</i>	szolgálatátételre a belügyminisztériumban	1921. VII. 13.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
3.	<i>Özv. Josipovichné Németh Irma</i>	Győr	1921. IX. 1.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
4.	<i>Dr. Tóth Antal</i> megb. igazgató	Kőszeg	1921. IX. 1.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
5.	<i>Agoston Vendel</i>	Baja	1921. IX. 1.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
6.	<i>Szentesyné Doby Ida</i>	Bpest VII. ker.	1921. IX. 1.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
7.	<i>Jaloveczkyné Czinkovszky Kornélia</i>	Bpest VII. ker.	1921. IX. 1.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
8.	<i>Mógerné Kúzdý Ilona</i>	Cinkota	1921. IX. 1.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
9.	<i>Vizy János</i>	Kfélegyháza	1921. XII. 21.	1936. I. 1.	1939. I. 1.	—
10.	<i>Gyurjács András</i>	Bp. áll. óvónők.	1922. I. 18.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—
11.	<i>Dr. Tóth Ferenc</i>	Szombathely tan-ker. kir. főig.	1922. V. 1.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—
12.	<i>Dr. Prochaska Ferenc</i>	Bp. I. ker.	1922. IX. 1.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
13.	<i>Riesz Janka</i>	Bp. VII. ker.	1922. IX. 15.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—

5. fizetési fokozat (áll. rendszerű VIII. fiz. oszt. 2. fokozata).						
1.	Vajda Erzsébet	Bp. II. ker.	1923. VII. 22.	1935. I. 1.	1938. I. 1.	—
2.	Medgyesi Mária	Cinkota	1923. XII. 18.	1935. I. 1.	1938. I. 1.	—
3.	Dr. Zsindely Katalin	Bp. VII. ker.	1925. III. 1.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—
4.	Dr. Blaskovich Edit	Bp. Új Iskola	1925. II. 20.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
4. fizetési fokozat (áll. rendszerű VIII. fiz. oszt. 3. fokozata).						
1.	Skersil Mária	Győr	1927. II. 12.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
2.	Ruisz Márta	Cinkota	1927. VIII. 27.	1936. I. 1.	1939. I. 1.	—
3.	Katona Margit	Bp. II. ker.	1927. IX. 1.	1936. I. 1.	1939. I. 1.	—
4.	Takács Béla	Kfélegyháza	1927. IX. 11.	1936. I. 1.	1939. I. 1.	—
5.	Dr. Krizsanecné Németh Edit	Bp. VII. ker.	1927. IX. 15.	1936. I. 1.	1939. I. 1.	—
6.	Meskóné Veverka Edit	Bp. II. ker.	1927. X. 10.	1936. I. 1.	1939. I. 1.	—
7.	Csekő Árpád	Jászberény	1927. XI. 29.	1936. I. 1.	1939. I. 1.	—
8.	Forgó Sarolta	Cinkota	1928. II. 25.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—
9.	Medgyesi Zsófia megb. igazgató	Cinkota	1928. IV. 13.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—
10.	Herr György	Baja	1928. VI. 4.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—
11.	Dr. Szegi Ödön	Kőszeg	1928. VI. 26.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—
12.	Rozsonдай Zoltán	Kfélegyháza	1928. IX. 26.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
13.	Szomborné Szántó Lenke	Bp. VII. ker.	1928. IX. 28.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
14.	Vécseiné Fehér Aranka	Bp. VII. ker.	1928. X. 15.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
15.	Nagyné Nádor Margit	Bp. áll. óvónők.	1928. XI. 1.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
3. fizetési fokozat (áll. rendszerű IX. fiz. oszt. 1. fokozata).						
1.	Vargyas Mária	Győr	1929. VIII. 25.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
2.	Földes Ernő	Kőszeg	1929. IX. 1.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
3.	Magyari Károly	Győr	1929. XII. 4.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—

Sorszám	N É V	Állomáshely	Szolgálati idő kezdete	Jelen fizetési osztályba mikor került?	Legközelebbi előlépés ideje	Címado- mányozás
2. fizetési fokozat (áll. rendszerű IX. fiz. oszt. 2. fokozata).						
1.	<i>Dr. Madarasné Hanvay Ilona</i>	Cinkota	1930. IX. 1.	1935. I. 1.	1938. I. 1.	—
2.	<i>Farkas Mária</i>	Bp. II. ker.	1930. IX. 1.	1935. I. 1.	1938. I. 1.	—
3.	<i>Undi Mária</i>	Bp. VII. ker.	1931. VII. 16.	1936. I. 1.	1939. I. 1.	—
4.	<i>Fábián Erzsébet</i>	Győr	1931. IX. 1.	1936. I. 1.	1939. I. 1.	—
5.	<i>Nemeshanyi Béla</i>	Bp. Népműv. Biz.	1931. IX. 11.	1936. I. 1.	1939. I. 1.	—
6.	<i>Erdélyi Olga</i>	Bp. VII. ker.	1931. IX. 18.	1936. I. 1.	1939. I. 1.	—
7.	<i>Dausz Ferenc</i>	Cinkota	1931. IX. 21.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—
8.	<i>Gyimesiné Csaba Etelka</i>	Bp. II. ker.	1931. X. 1.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—
9.	<i>Hell Anna</i>	Cinkota	1931. XI. 5.	1937. VII. 1.	1939. I. 1.	—
10.	<i>Dr. Tompa Margit</i>	Győr	1932. V. 5.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—
11.	<i>Galló Pál</i>	Pápa	1933. IX. 1.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
12.	<i>Lóky Károly</i>	Nyiregyháza	1933. IX. 25.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
13.	<i>Dr. Mezösi Károly</i>	Kfélegyháza	1933. IX. 30.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
14.	<i>Bulla Andor</i>	Pápa	1933. X. 9.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
15.	<i>Pataki Ilona</i>	Bp. áll. óvónők.	1933. XI. 2.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
1. fizetési fokozat (áll. rendszerű IX. fiz. oszt. 3. fokozata).						
1.	<i>Dr. Dadayné dr. Egan Ilona</i>	Bp. áll. óvónők.	1934. IX. 1.	1937. VII. 1.	1938. I. 1.	—
2.	<i>Szabó Béla</i>	Bp. I. ker.	1934. X. 20.	1936. VII. 1.	1938. I. 1.	—
3.	<i>Czirák József</i>	Kőszeg	1934. X. 24.	1936. VII. 1.	1938. I. 1.	—
4.	<i>Dr. Fiala András</i>	Jászberény	1934. X. 26.	1937. VII. 1.	1938. I. 1.	—

5.	<i>Koltai István</i>	Kfélegyháza	1935. X. 20.	1937. VII. 1.	1939. I. 1.	—
6.	<i>Szemes Gábor</i>	Jászberény	1935. XI. 1.	1937. VII. 1.	1939. I. 1.	—
7.	<i>Bánhidi Ödön</i>	Nyiregyháza	1935. XI. 1.	1937. VII. 1.	1939. I. 1.	—
<i>Gazdasági szaktanítónő.</i>						
1.	<i>Vasné Salánky Irma</i>	Bp. II. ker.	1936. VII. 1.	1936. VII. 18.	1940. I. 1.	—
<i>Testnevelési tanár.</i>						
1.	<i>Tulit Péter</i>	Kfélegyháza	1931. XI. 1.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
<i>Gyakorlóiskolai tanítók.</i>						
12. fizetési fokozat (áll. rendszerű VII. fiz. oszt. 1. fokozata).						
1.	<i>Balla Béla</i>	Jászberény	1899. IX. 1.	—	—	—
2.	<i>Temesi István</i>	Bp. VII. ker.	1901. I. 1.	—	—	—
3.	<i>Kristofcsák Lajos</i>	Bp. VII. ker.	1901. III. 28.	—	—	—
4.	<i>Damaszlovskyné Mészáros Anna</i>	Győr	1902. IX. 29.	—	—	—
5.	<i>Szabóné Novák Eszter</i>	Bp. II. ker.	1903. IX. 1.	—	—	—
6.	<i>Szabó Zoltán</i>	Baja	1904. XI. 1.	—	—	—
11. fizetési fokozat (áll. rendszerű VII. fiz. oszt. 2. fokozata).						
1.	<i>Halmos Péter</i>	Győr	1906. X. 16.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
2.	<i>Szalatsy Richárd</i>	Bp. I. ker.	1906. XI. 2.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
3.	<i>Dr. Simonyiné Müller Irma</i>	Bp. VII. ker.	1907. I. 28.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
4.	<i>Ferenczi István</i>	Bp. I. ker.	1907. VII. 30.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
5.	<i>Lakatos Emil</i>	Nyiregyháza	1908. VIII. 16.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—
6.	<i>Kaposi Károly</i>	Bp. VII. ker.	1908. VIII. 20.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—
7.	<i>Gergely Ferenc</i>	Pápa	1908. IX. 1.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—

Sorszám	N É V	Állomáshely	Szolgálati idő kezdete	Jelen fizetési osztályba mikor került?	Legközelebbi előlépés ideje	Címado- mányozás
8.	<i>Rátkai Kálmán</i>	Cinkota	1908. IX. 1.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
9.	<i>Ferencz Géza</i>	Kfélegyháza	1909. III. 21.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
10.	<i>Kiss József</i>	Jászberény	1909. IV. 1.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
10. fizetési fokozat (áll. rendszerű VII. fiz. oszt. 3. fokozata).						
1.	<i>Putnoki Jenő</i>	Kfélegyháza	1911. IX. 9.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
2.	<i>Budavári László</i>	Bp. I. ker.	1911. X. 12.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
3.	<i>Baksy Andor</i>	Pápa	1912. VII. 1.	1937. VII. 1.	1940. VII. 1.	—
9. fizetési fokozat (áll. rendszerű VIII. fiz. oszt. 1. fokozata).						
1.	<i>Bagó Margit</i>	Bp. VII. ker.	1913. IX. 8.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
2.	<i>Horváth János</i>	Nyíregyháza	1914. VII. 1.	1936. VII. 1.	1939. VII. 1.	—
3.	<i>Vitál Margit</i>	Cinkota	1915. III. 8.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
8. fizetési fokozat (áll. rendszerű VIII. fiz. oszt. 2. fokozata).						
1.	<i>vitész Losonczy György</i>	Baja	1916. XII. 26.	1936. I. 1.	1939. I. 1.	—
7. fizetési fokozat (áll. rendszerű VIII. fiz. oszt. 3. fokozata).						
1.	<i>Magyari Ferenc</i>	Kőszeg	1919. I. 1.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
2. fizetési fokozat (áll. rendszerű X. fiz. oszt. 2. fokozata).						
1.	<i>Daméné Wunder Ilona</i>	Bp. II. ker.	1933. I. 23.	1936. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
<i>Helyettes és ideigl. megbízott gyakorlóisk. tanítók.</i>						
1.	<i>Skersil Gabriella h.</i>	Cinkota	1927. XII. 16.	—	—	—
2.	<i>Lovász János id. megb.</i>	Kőszeg	1937. IX. 1.	—	—	—

<i>Mintaóvónők.</i>						
8. fizetési fokozat (áll. rendszerű IX. fiz. oszt. 2. fokozata).						
1.	<i>Gyöngyössy Erzsébet</i>	Bp. áll. óvónők.	1917. XII. 1.	1937. I. 1.	1940. I. 1.	—
2.	<i>Bernátsky Róza</i> beosztott áll. óvónő	Bp. áll. óvónők.	—	—	—	—
<i>Nevelők.</i>						
1.	<i>Kovács Irén</i> X. fiz. oszt.	Bp. áll. óvónők.	1918. IX. 9.	1935. VII. 1.	1938. VII. 1.	—
2.	<i>Dr. Weissné Tarant Ilona</i> XI. fiz. oszt.	Győr	1919. IX. 1.	1936. I. 1.	—	—
<i>Helyettes tanárok.</i>						
1.	<i>Radosevsky-Szolinszkyné</i> <i>Latzin Ilma</i>	Bp. VII. ker.	1933. I. 16.	—	—	—
2.	<i>Szemkő Júlia</i> testnevelő t.	Bp. II. ker.	1933. II. 1.	—	—	—
3.	<i>Bognár Gyula</i>	Kőszeg	1933. II. 11.	—	—	—
4.	<i>Rösch Magdolna</i>	Bp. II. ker.	1933. IX. 1.	—	—	—
5.	<i>Fraknoi Vilmos</i>	Pápa	1934. I. 1.	—	—	—
6.	<i>Vincze Sándor</i>	Bp. I. ker.	1934. I. 1.	—	—	—
7.	<i>Molnárné Sövény Ilona</i>	Bp. II. ker.	1934. VII. 1.	—	—	—
8.	<i>Pödör Irén</i>	Bp. II. ker.	1934. VII. 1.	—	—	—
9.	<i>Medgyesi Ilona</i>	Győr	1934. VII. 1.	—	—	—
10.	<i>Kardeván Jenő</i>	Sopron ev.	1934. VII. 1.	—	—	—
11.	<i>Lauday Sándor</i>	Pápa	1935. IX. 1.	—	—	—
12.	<i>Csonka Gyula</i>	Nyíregyháza	1935. IX. 1.	—	—	—
13.	<i>Szombathy Miklós</i>	Kéfelegyháza	1935. IX. 1.	—	—	—

Sorszám	N É V	Állomáshely	Szolgált idő kezdete	Jelen fizetési osztályba mikor került ?	Legközelebbi előlépés ideje	Címado-mányozás
14.	<i>Bársony Sándor</i> testnevelő t.	Nyiregyháza	1935. IX. 1.	—	—	—
15.	<i>Dila Dénes</i> testnevelő t.	Kőszeg	1935. IX. 1.	—	—	—
16.	<i>Kiss Lajos</i>	Kfélégyháza	1935. IX. 1.	—	—	—
17.	<i>Schenk Géza</i>	Baja	1935. IX. 1.	—	—	—
18.	<i>Kiss György</i>	Győr	1936. IV. 4.	—	—	—
19.	<i>Kántor Antal</i>	Jászberény	1936. IX. 1.	—	—	—
20.	<i>Turóczi Mária</i>	Győr	1936. IX. 1.	—	—	—
21.	<i>Turcsányi-Sipos Margit</i>	Győr	1936. IX. 1.	—	—	—
22.	<i>Werger Márton</i>	Baja	1936. IX. 1.	—	—	—
<i>Óradíjas helyettes tanárok.</i>						
1.	<i>Garamvölgyi Ervin</i> testnevelő t.	Bp. I. ker.	1936. IX. 1.	—	—	—
2.	<i>Buday Lajos</i>	Pápa	1936. IX. 1.	—	—	—
3.	<i>Tölgyes László</i> testnevelő t.	Pápa	1936. IX. 1.	—	—	—
4.	<i>Kiss István</i>	Kőszeg	1936. IX. 1.	—	—	—
5.	<i>Tóth Gyula</i>	Jászberény	1936. IX. 1.	—	—	—
6.	<i>Dévényi József</i> testnevelő t.	Baja	1936. IX. 4.	—	—	—
7.	<i>Domby Pál</i> testnevelő t.	Jászberény	1936. X. 1.	—	—	—
8.	<i>Kalocsay Antal</i>	Kfélégyháza	1937. I. 9.	—	—	—

9.	Kerny Gizella	Cinkota	1937. II. 1.	—	—	—
10.	Lugasy György	Kfélegyháza	1937. IX. 1.	—	—	—
11.	Arany Lajos	Kfélegyháza	1937. IX. 1.	—	—	—
12.	Draskovits Pál	Bp. áll. óvónők.	1937. IX. 1.	—	—	—
13.	Dr. Pál Sándor	Jászberény	1937. IX. 1.	—	—	—
14.	Gajári Mihály	Nyiregyháza	1937. IX. 1.	—	—	—
15.	Dr. Kelemen József	Bp. I. ker.	1937. IX. 1.	—	—	—
<i>Megbízott nevelők.</i>						
1.	Dr. Prell György	Baja	1928. IX. 1.	—	—	—
2.	Breznay László	Nyiregyháza	1933. VII. 1.	—	—	—
<i>Altisztek és szolgák.</i>						
<i>a) Szakaltisztek.</i>						
1.	Huray János	Pápa	1901. X. 28.	—	—	—
2.	Vékony Lajos	Kfélegyháza	1909. III. 25.	—	—	—
3.	Szláby József	Bp. I. ker.	1911. VII. 1.	—	—	—
4.	Horváth István	Bp. I. ker.	1912. XII. 15.	—	—	—
<i>b) I. osztályú altisztek.</i>						
1.	Janovits György	Bp. áll. óvónők.	1914. VI. 1.	—	—	—
2.	Terényi Etel	Bp. II. ker.	1916. V. 3.	—	—	—
3.	Kurach Emma	Bp. I. ker.	1918. XI. 13.	—	—	—
4.	Jelen Mária	Bp. áll. óvónők.	1922. I. 1.	—	—	—
5.	Szorentényi Adolf	Baja	1924. VIII. 1.	—	—	—
6.	özv. Spielvogel Rezsőné	Baja	1924. X. 15.	—	—	—
7.	Dömötör János	Kfélegyháza	1908. VIII. 1.	—	—	—
8.	Tunyogi Sándor	Bp. VII. ker.	1915. XI. 1.	—	—	—

Sorszám	N É V	Állomáshely	Szolgálati idő kezdete	Jelen fizetési osztályba mikor került?	Legközelebbi előlépés ideje	Címado-mányozás
c) II. osztályú altisztek.						
1.	Disai Ernő	Jászberény	1919. II. 1.	—	—	—
2.	Szabó István	Pápa	1923. III. 1.	—	—	—
3.	Kanizsai József	Bp. áll. óvónők.	1923. V. 1.	—	—	—
4.	Lanzerits József	Bp. II. ker.	1923. VII. 1.	—	—	—
5.	Molits Károly	Baja	1935. XII. 1.	—	—	—
6.	Porkoláb György	Pápa	1926. VII. 1.	—	—	—
7.	Berkes József	Kfélegyháza	1932. VI. 1.	—	—	—
8.	Rávai János	Cinkota	1925. II. 15.	—	—	—
9.	Jachimczyk Lajos	Nyíregyháza	1924. VIII. 15.	—	—	—
10.	Reményi Ferenc	Kőszeg	1926. IX. 1.	—	—	—
11.	Nagy József	Győr	1930. II. 9.	—	—	—
d) Kisegítő szolgák.						
1.	Földes József	Bp. II. ker.	1923. IX. 1.	—	—	—
2.	Kaskovits Antal	Győr	1924. VII. 1.	—	—	—
3.	Szakács János	Győr	1925. VII. 1.	—	—	—
4.	Laczi Lajos	Jászberény	1925. XI. 12.	—	—	—
5.	Máté Ferenc	Baja	1928. IX. 1.	—	—	—
6.	Walter Arnold	Cinkota	1928. XII. 1.	—	—	—
7.	Csikós-Nagy Lajos	Bp. I. ker.	1935. XII. 1.	—	—	—
8.	Horváth János	Cinkota	1936. X. 1.	—	—	—

H I R E K

A debreceni ref. tanítóképző-intézet új igazgatója. — Az egyházi főhatóság a debreceni ref. tanítóképző igazgatójául *Török Tibor* debreceni ref. leánygimnáziumi tanárt választotta meg. Az új igazgató egy évig a baseli egyetemen is tanult, s tanári oklevelen kívül lelkeszi oklevelet is szerzett. Mint cserkésztsízt a cserkészlet terén is hasznos szolgálatot tett. Igazgatói állását 1938. január elsején foglalja el.

Kinevezés. — A közokt. miniszter *Fogassy Ödön* főiskolához beosztott tanítóképző-intézeti tanárt a kézimunkára (szlőjd) az Orsz. Polgári Iskolai Tanárvizsgáló Bizottság tagjává az 1933—34. tanévtől kezdődő 5 éves időtartam hátralévő idejére kinevezte.

Áthelyezés. — A budapesti tankerület kir. főigazgatója *Katona Margit* tanárt a budapesti áll. óvónőképző-intézettől a II. ker. áll. tanítónőképző-intézethez, *dr. Dadayné dr. Egán Ilona* tanárt a II. ker. áll. tanítónőképző-intézettől az áll. óvónőképző-intézethez áthelyezte, *Szemkő Júlia* II. ker. áll. tanítónőképző-intézeti testnevelő tanárt pedig a testnevelésnek az áll. óvónőképzőben heti 12 órában való tanításával megbízta.

Igazgatóváltozás a győri áll. tanítónőképzőben. — A közokt. miniszter a győri áll. tanítónőképző-intézet igazgatói teendőinek ellátásával *Tanács Imre* tanárt, az internátus vezetésével *Skersil Mária* köztartásvezető tanárt bízta meg.

Tanári alkalmazás. — A közokt. miniszter *Gajári Mihály* okl. tanítóképző-int. tanárt a nyíregyházi áll. tanítóképző-intézettől óradíjas helyettes tanári minőségben alkalmazta. — Itt helyesbítjük előző számunkban közölt hasonló hírünket. E szerint *Arany Lajos* kartársunkat a közokt. miniszter nem a bajai, hanem a kiskúntélegházai tanítóképzőnél alkalmazta.

Nyugdíjazás. — A közokt. miniszter *Berényi Irén* győri áll. tanítónőképző-intézeti igazgatót saját kérelmére f. évi november hó elsejétől kezdve nyugalomba helyezte. A nyugalomba vonuló igazgatót az az öszinte kívánságunk kíséri, hogy a jól megérdemelt nyugalmat hosszú éveken keresztül jó egészségben élvezhesse!

Személyi hírek, előadások. — *Mesterházy Jenő* a Rádió Mit nézünk meg? c. előadássorozatában nov. 13-án az Országos Levéltárat és emlékeit ismertette. — A debreceni Szülők Iskolájában a tél folyamán a tanítóképzői tanárok közül előadást fognak tartani *dr. Veress István* *A diákok érzelmi világa*, *Szemes Károly* *Szorgalomra és kitartásra való nevelés* és *dr. Zombor Zoltán* *A tehetség kérdése* címen. — *Mesterházy Jenő* a népművelési bizottság rendezésében nov. 20-án az egyetem ásványtani intézetében a párizsi világkiállításról vetített képekkel kísért előadást tartott.

Irodalmi szemle. — *Dr. Zombor Zoltán*: *Az experimentális lélektan szerepe az elméleti pedagógia kialakulásában* (Protestáns Tanügyi Szemle, XI. évf. 7. sz.) — *Váradi József*: *Széchenyi-íjjúságunk a Szent István-évben* (Széchenyi Ifjúság, 1937, nov.) — *Drozdy Gyula*: *Méretegetés a 10 körében*. Ttási tervezet (Néptanítók Lapja, 70. évf. 22. sz.).

Mintaóvónői vizsgálatok. — Az állami óvónőképző-intézetben szept. és okt. hónapban *Balázs Béla* tanügyi főtanácsos elnöklete alatt mintaóvónői vizsgálatokat tartottak. A vizsgálatokra 13 óvónő jelentkezett. A jelentkezők közül a tanker. kir. főigazgatóság tizet bocsátott vizsgálatra. Vizsgálatot tettek nyolcan, visszaléptek ketten. Mintaóvónői képesítést kaptak: *Varga Ilona* nagykovácsi közs., *Daniel Gyuláné Pfann Gizella* pest-szentlőrinci áll. és *dr. Ladányi Árpádné Nagy Erzsébet* újpesti közs. óvónő.

Mind a hárman a budapesti áll. óvónőképző-intézet gyakorlóóvodájában és napközi otthonában kapnak majd mintaóvónői alkalmazást.

Iskolatársak Szövetsége a szegedi rk. tanítóképzőben. — A szegedi kir. kat. tanítóképzőben megalakult az Iskolatársak Szövetsége. Az intézetből kikerült tanítók ilyen bekapcsolása az intézet életébe nemcsak az összetartozás érzését tartja ébren, de a tanítóképzés mindenoldalú érdekeit is szolgálja. A megalakult Szövetség díszelnökévé dr. *Becker Vendelt*, az intézet tevékeny igazgatóját, tb. elnökévé *Straub Ferenc* tanárt, titkárává pedig *Gaál Géza* gyakorlóisk. tanítót választották.

Az iskolaügyi folyóiratok szerkesztőinek összejövetelei. — A különböző iskolafajták, tanár-tanítóegyesületek közlönyeinek szerkesztőit dr. *Pintér Jenő* tanker. kir. főigazgató nov. 12-én értekezletre hívta össze. Az értekezlet elhatározta, hogy a magyar nyelvhelyességre az egyesületi közlönyök, neveléstud. folyóiratok fokozottabb figyelmet fognak fordítani, mint eddig. Az egymás kölcsönös megismerése és támogatása, a kartársi együttérzés fokozása érdekében pedig az értekezlet kimondotta, hogy a szerkesztők minden hónap második péntekjén az Erzsébet-kávéházban jönnek össze. Nem esett szó róla, de azt hisszük, hogy ezeken az összejöveteleken az egyesületek más tisztviselőit is szívesen látják.

Hangverseny. — A tanítóképző-intézetek hangversenyének sorát ezidén a győri áll. tanítónőképző nyitotta meg. Hangversenyét nov. 11-én a győri kultúrház nagytermében tartotta. A jövedelem a létesítendő hősi emlékmű célját és a szegénysorsú tanulók segélyezését szolgálta. A műsoron Bach, Liszt, Chopin, Beethoven, Dohnányi művei mellett Bartók, Kodály és Halmos László énekkari darabjai szerepeltek. A hangversenyről a helyi sajtó nagy elismeréssel írt. Az érdem *Kiss György* intézeti zenetanárt illeti, aki mint zongoraművész is értékes sikert aratott.

Gyógypedagógiai tanárok tanítói oklevele. — A gyógypedagógiai tanárok egy része közéisk. érettségi bizonyítvány alapján végezte a gyógyped. tanárképzőt és szerezte meg tanári oklevelét. Megtörtént eset tájékoztat arról, hogy az ilyenek hogyan szerezhetik meg a tanítói oklevelet. A tanítóképző I—IV. osztályának anyagából különbözőzeti vizsgálatot kell tenniük. Ennek tárgyai a gazdasági ismeretek, a közgazdaságtan, az énekzene, a kézimunka, a földrajz IV. osztályú anyaga és a szerves kémia. Az V. osztályt rendes úton kell elvégezniük, s utána valamennyi írásbeli, szóbeli és gyakorlati tárgyra kiterjedő tanítóképesítő vizsgálatot tenniük. Tanítói oklevelükbe a test-élettani és a lélektani osztályzatot tanári oklevelükből, a német nyelv, természetrajz, fizika, egészségtan, rajz osztályzatait érettségi bizonyítványukból, végül a testgyakorlás osztályzatát a gimnázium VIII. o. bizonyítványából kell átvenni.

Előadások a neveléstudomány köréből a magyar egyetemeken az 1937—38. isk. év első felében (zárójelben a heti órák száma). A) A budapesti tudományegyetem hittudományi karán: *Kühár Flóris* mt.: Neveléstan (2); bölcsészettudományi karán: *Brandenstein Béla* br.: Lélektani gyakorlatok (1), Lélektani proszeminárium (H. Schiller Pál vezetésével, 1), *Prohászka Lajos*: Az erkölcsi nevelés kérdései (2), Pedagógiai irányok és mozgalmak a világháború óta (2), Pedagógiai szeminárium (gyakorlatok a nevelésszociológia köréből, 2), Pedagógiai proszeminárium (Faragó László vezetésével, 1). *Dékány István* c. rk. t.: A történelmi kultúra útja (középiskolai történelemtanítás, 2). *Bognár Cecil* mt.: A nevelő hatás lélektani vizsgálata (2). *Loczka Alajos* mt.: A kémia középiskolai anyaga (2), A kémia tanításának módszertana (2). H. *Schiller Pál* mt.: Lélektani irodalom (1). *Rybár István*: Bevezetés a (fizikai) előadási kísérletezésbe

(3). *B*) A budapesti Műegyetemen Imre Sándor: Szakiskolai neveléstan (2), A neveléstörténet főirányai (2), Az iskolai élet két oldala (1), A nevelés alakjai (szeminárium, 2). Vincze Frigyes mt.: Szakoktatásunk multja és jelene (2). Szakáll Zsigmond mt.: Bevezetés a gazdaságföldrajz didaktikájába (1). *C*) A debreceni egyetem bölcsészettudományi karán Mitrovics Gyula: Nemzetnevelés (3), Az újkori nevelés (2), Pedagógiai szemináriumi gyakorlatok (2), Lélektani gyakorlatok (2). Karácsony Sándor mt.: Technikai és gazdasági nevelés az iskolában (2). Hankiss János: A francia irodalom tanítása a középiskolában (2). Gyulai Zoltán: Bevezetés a (fizikai) előadási kísérletezésbe (2). *D*) A pécsi egyetem bölcsészettudományi karán Bognár Cecil: Általános (eméleti) pedagógia (2), Neveléstörténet I. ókor (2), Pedagógiai gyakorlatok (2). Barankay Lajos mt.: A közoktatásügy fejlődése hazánkban (2). *E*) A szegedi egyetem bölcsész-, nyelv- és történettudományi karán Mester János: Lélektan, I. r. (2). Várkonyi Hildebrand: Részletes módszertan (2), Neveléstörténet, V. r. (2), Pedagógiai lélektan (1), Pedagógiai gyakorlatok (2). Tettamanti Béla mt.: A nevelésen való elmélkedés főbb irányai; történelmi áttekintés (2). Boda István mt.: Személyiségfejlesztés (2). Mészöly Gedeon: Leíró magyar nyelvtan és tanítása módja (2). Sik Sándor: A vers-olvasás tudománya és művészete (1). A matematikai és természettudományi karon Sz. Nagy Gyula c. rk. t.: A középiskolai matematikai oktatás módszertani megbeszélése (2). Fröhlich Pál: Bevezetés a (fizikai) előadási kísérletezésbe (2). Kiss Árpád: Bevezetés a (kémiai) előadási kísérletezésbe (2).

Egyetemi pályatételek a neveléstudomány köréből. A budapesti egyetem bölcsészettudományi karán: Az élmény fogalma az újabb pedagógiában; a debreceni egyetem ref. hittudományi karán (újból kítűzve): A váláspedagógia legújabb fejlődése a németnyelvű protestantizmus körében (1900—1936), a bölcsészettudományi karon: A matematikai intelligencia pedagógiai vonatkozásai, továbbá (újból kítűzve): A francia nyelv és irodalom oktatása Debrecen és a Tiszántúl iskoláiban; a szegedi egyetem bölcsészettudományi karán: A lélektani tesztek szerepe az elemi és középfokú oktatásban és nevelésben.

Gárdonyi Géza arcképe. — Az Orsz. Gárdonyi Társaság 62/42 cm nagyságban Prihoda István festőművésszel elkészíttette Gárdonyi Géza arcképét (rézkarc). Az arcképet egyesületek, tanári testületek, iskolák 4.50 pengőért szerezhetik meg. A megrendeléseket az Orsz. Gárdonyi Társaság elnökségéhez (Bp. IV., Magyar-u. 38) kell küldeni.

A zsámbéki rk. tanítóképző új épületrészének megáldása. — A Keresztes Nővérek vezetése alatt álló róm. kat. tanítónőképző-intézet lélekemelő ünnepélyt rendezett nov. 19-én az intézet új épületszárnyának megáldása alkalmából. Az ünnepség a kápolnában ünnepélyes szentmisével kezdődött. Majd dr. Csúcs István prépost-kanonok, egyházmegyei főtanfelügyelő megáldotta az új épületszárnyat. Ebben az új épületrészben nagyméretű és mintaszerű úszómedence, tornaterem és rajzterem nyert elhelyezést. Istentisztelet után a nagyszámú közönség a zárda zenetermébe vonult, ahol Calligaris Ferenc egyházi karnagy vezénylete alatt a következő műsorban gyönyörködhetett: 1. Kodály: A 150. genfi zsoltár. 3. sz.; 2. Köszöntő. Mondta Calligaris Mária V. éves növendék; 3. Ünnepi beszédet mondott Ürge Márton; 4. Liszt Magyar ünnepi dal 3. sz.; 5. Liszt Roham induló. Zongora 8 kezes. Előadta az intézet négy IV. é. növendéke; 6. a) Harmat Kihajtottam 3. sz., b) Demény Leánydal 4. sz., c) Demény Lám megmondtam 4. sz.; 7. a) Kern E j h a j, gy ö n g y v i r á g, b) Bartók Nem messze van ide, c) Kodály

Gerencséri utca, d) Kodály: Török már a réteket. Énekelte Horváth Erzsébet V. é. n. 8. a) Jaj de szépen muzsikálnak, 3 sz. kánon, b) Száraz tónak nedves partján 4 sz. népdal, c) Én vagyok a kiskunsági fi 2. sz. népdal, d) Kodály A magyarokhoz, 4 sz. kánon; 9. Mécs L. *Az Istennek nincs árnyéka*. Szavalókar, vezette Kresz Margit IV. é. n.; 10. a) Bárdos Aldott Szent István 3 sz. a capella, b) Kozáky Nagy magyar télben, 3 sz. zong. kísérettel; 11. Egressy Szózat. A magasszínvonalú hangverseny után díszebéd volt, mely barátságos hangulatban a késő délutáni órákig együtt tartotta a meghívott közönséget. Részt vettek az ünnepségen Kementes Illés tankerületi kir. főigazgató, Barabás Tibor c. igazgató, az egyházmegye számos tagja, valamint a közigazgatási élet vezetői és a környéki földbirtokos családok. A budapesti VII. ker. és a cinkotai áll. tanítónékpézők is képviseltették magukat a szépen sikerült ünnepségen.

Pótlás. — Folyóiratunk előző számában az egyesületi taggyűlésről szóló beszámolóinkból véletlen folytán kimaradt dr. Juhász Béla kartársunk fel szólalása. A tanítói hivatás óráiról szóló előadást követő vitában szólalt fel. Kiemelte, hogy ezeknek az óráknak a sikere azon fordul meg, hogy azokon minél többet tudjunk meg a növendékről. Ennek birtokában tehetjük valóban egyénivé nevelésünket. Eszméltetni kell növendékeinket arra is, hogy tanítókorukban nekik is ilyen módon kell formálniok a rájuk bízott gyermekek lelkét.

Doktorráavatás. — Fiala Endre jászberényi áll. tanítónékpéző-intézeti tanárt, november hó 12-én a szegedi Ferenc József-Tudományegyetem bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi karán az egyetemes történetből mint főtárgyból, a magyar történelemből és magyar irodalomtörténetből mint melléktárgyakból summa cum laude doktorrá avatták. Ő az ötödik okl. tanítónékpéző-intézeti tanár, akit érettségi vizsgálat nélkül avattak doktorrá.

Az áll. óvónékpéző új címe. — A közokt. miniszter megengedte, hogy a budapesti áll. óvónékpéző-intézet címében Brunszvik Teréz grófnő nevét viselhesse. Ennek megfelelően az intézet címe a jövőben „magyar kir. áll. Brunszvik Teréz kisdóvónékpéző-intézet”.

Nyugtázás. — Egyesületi tagdíjat fizettek az 1935. év I. és II. felére Szemerédi János és Brunovszky Rezső, az 1936. év I. és II. felére Grész Jenő, az 1937. év I. és II. felére Balázs Béla, II. felére Szabó Károly, az 1938. év I. és II. felére a budapesti VII. ker. áll. tanítónékpéző-intézet; végül Molnár Oszkár 10.24 P-t. — Budapest, 1937. nov. 22. Frigyes Béla pénztáros.

A szerkesztő az egyes lapszámokat mindenkor az előző hónap huszadikán zárja le!

Feljelős szerkesztő és kiadó: Molnár Oszkár.